

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
«ՎԱՌ-ՎԱՌ»
ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՄԲ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ ԱՐԱՐԱՏԻ ՄԱՐԶԻ ԱՐԱՔՍԱՎԱՆԻ ԱՎԱԶԻ ԵՐԵՎԱԿՄԱՆ «ՎԱՌ-ՎԱՌ» ՏԵՂԱՄԱՍՈՒՄ 2024-25 թթ ԿԱՏԱՐՎԵԼԻՔ ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ
ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ

(Լրամշակված-2)

«ՎԱՌ - ՎԱՌ» ՍՊԸ տնօրեն՝

Վ.ՊԱՊՈՅԱՆ

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ՍԱՀՄԱՆՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՏԵՇՄԻՆԵՐ

Ներկայացվող սահմանումները և եզրույթները /տերմիններ/ բերվում են ՀՀ բնապահպանական ոլորտի օրենքներից և նորմատիվ փաստաթղթերից:

Շրջակա միջավայր՝ բնական եւ մարդածին տարրերի (մթնոլորտային օդ, ջրեր, հողեր, ընդերք, լանդշաֆտ, կենդանական ու բուսական աշխարհ, ներառյալ՝ անտառ, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ, բնակավայրերի կանաչ տարածքներ, կառույցներ, պատմության եւ մշակույթի հուշարձաններ) եւ սոցիալական միջավայրի (մարդու առողջության եւ անվտանգության), գործոնների, նյութերի, երեւույթների ու գործընթացների ամբողջությունը եւ դրանց փոխազդեցությունը միմյանց ու մարդկանց միջեւ.

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցություն՝ հիմնադրութային փաստաթղթի գործողության կամ նախատեսվող գործունեության իրականացման հետեւանքով շրջակա միջավայրի եւ մարդու առողջության վրա հնարավոր փոփոխությունները.

Նախատեսվող գործունեություն՝ շրջակա միջավայրի վրա հնարավոր ազդեցություն ունեցող ուսումնասիրություն, արտադրություն, կառուցում, շահագործում, վերակառուցում, ընդլայնում, տեխնիկական եւ տեխնոլոգիական վերազինում, վերապրոֆիլավորում, կոնսերվացում, տեղափոխում, լուծարում, փակում.

Ճեռնարկող՝ սույն օրենքի համաձայն՝ փորձաքննության ենթակա հիմնադրութային փաստաթղթության մշակող, ընդունող, իրականացնող եւ (կամ) գործունեություն իրականացնող կամ պատվիրող պետական կառավարման կամ տեղական ինքնակառավարման մարմին, իրավաբանական կամ ֆիզիկական անձ.

Ազդակիր համայնք՝ շրջակա միջավայրի վրա հիմնադրութային փաստաթղթի կամ նախատեսվող գործունեության հնարավոր ազդեցության ենթակա համայնքի (համայնքների) բնակչություն՝ ֆիզիկական եւ (կամ) իրավաբանական անձինք.

Հահագրգիր հանրություն՝ փորձաքննության ենթակա հիմնադրութային փաստաթղթի ընդունման եւ (կամ) նախատեսվող գործունեության իրականացման առնչությամբ հետաքրքրություն ցուցաբերող իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձինք.

Գործընթացի մասնակիցներ՝ պետական կառավարման ու տեղական ինքնակառավարման մարմիններ, ֆիզիկական ու իրավաբանական անձինք, ներառյալ՝ ազդակիր համայնք, շահագրգիր հանրություն, որոնք, սույն օրենքի համաձայն, մասնակցում են գնահատումների եւ (կամ) փորձաքննության գործընթացին.

Խայտ՝ ճեռնարկողի կամ նրա պատվերով կազմած հիմնադրութային փաստաթղթի մշակման եւ (կամ) նախատեսվող գործունեության նախաձեռնության մասին ծանուցման փաթեթ.

Բնության հատուկ պահպանվող տարածք՝ ցամաքի (ներառյալ՝ մակերևութային ու ստորերկրյա ջրերը և ընդերքը) և համապատասխան օդային ավազանի՝ սույն օրենքով գիտական, կրթական, առողջարարական, պատմամշակութային, ռեկրեացիոն, զբոսաշրջության, գեղագիտական արժեք են ներկայացնում, և որոնց համար սահմանված է պահպանության հատուկ ռեժիմ.

Ազգային պարկ՝ բնապահպանական, գիտական, պատմամշակութային, գեղագիտական, ռեկրեացիոն արժեքների ներկայացնում միջազգային մակարդակության պահպանական աշխարհագույն պահպանական հանրապետական նշանակություն ունեցող տարածք, որը բնական լանդշաֆտների ու մշակութային արժեքների զուգորդման շնորհիվ կարող է օգտագործվել գիտական,

կրթական, ռեկրեացիոն, մշակութային և տնտեսական նպատակներով, և որի համար սահմանված է պահպանության հատուկ ռեժիմ.

ազգային պարկի արգելոցային գոտի՝ ազգային պարկի տարածքից առանձնացված տեղամաս, որտեղ գործում է պետական արգելավայրի համար սույն օրենքով սահմանված ռեժիմը.

ազգային պարկի արգելավայրային գոտի՝ ազգային պարկի տարածքից առանձնացված տեղամաս, որտեղ գործում է պետական արգելավայրի համար սույն օրենքով սահմանված ռեժիմը.

ազգային պարկի ռեկրեացիոն գոտի՝ ազգային պարկի տարածքից առանձնացված տեղամաս, որտեղ թույլատրվում է քաղաքացիների հանգստի և զբուաշրջության ու դրա հետ կապված սպասարկման ծառայության կազմակերպումը.

ազգային պարկի տնտեսական գոտի՝ ազգային պարկի տարածքից առանձնացված տեղամաս, որտեղ թույլատրվում է ազգային պարկի ռեժիմին համապատասխանող տնտեսական գործունեություն.

պետական արգելավայր՝ գիտական, կրթական, պատմամշակութային, տնտեսական արժեք ներկայացնող տարածք, որտեղ ապահովվում են Էկոհամակարգերի և դրանց բաղադրիչների պահպանությունը և բնական վերարտադրությունը.

պետական արգելոց՝ գիտական, կրթական, պատմամշակութային արժեք ներկայացնող առանձնահատուկ բնապահպանական, գեղագիտական հատկանիշներով օժտված միջազգային և (կամ) հանրապետական նշանակություն ունեցող տարածք, որտեղ բնական միջավայրի զարգացման գործընթացներն ընթանում են առանց մարդու անմիջական միջամտության.

բնության հատուկ պահպանվող տարածքի պահպանման գոտի՝ տարածք, որի ստեղծման նպատակն է սահմանափակել (մեղմացնել) բացասական մարդածին ներգործությունը բնության հատուկ պահպանվող տարածքների Էկոհամակարգերի, կենդանական ու բուսական աշխարհի ներկայացուցիչների, գիտական կամ պատմամշակութային արժեք ունեցող օբյեկտների վրա.

լանդշաֆտ՝ աշխարհագրական թաղանթի համասեռ տեղամաս, որը հարևան տարածքներից տարբերվում է երկրաբանական կառուցվածքի, ռելիեֆի, կլիմայի, հողաբուսական ծածկույթի և կենդանական աշխարհի ամբողջությամբ.

հող՝ երկրի մակերևույթում բիոտիկ, արիոտիկ և մարդածին գործոնների երկարատև ազդեցության արդյունքում առաջացած ինքնուրույն բնագիտապատմական հանքարգանական բնական մարմին՝ կազմված կոշտ հանքային և օրգանական մասնիկներից, ջրից ու օդից և ունի բույսերի աճի ու զարգացման համար համապատասխան պայմաններ ստեղծող յուրահատուկ գենետիկամորֆոլոգիական հատկանիշներ ու հատկություններ.

հողային պրոֆիլ՝ հողագոյացման գործընթացում օրինաչափորեն փոփոխվող և գենետիկորեն կապակցված հողային հորիզոնների ամբողջություն.

խախտված հողեր՝ առաջնային տնտեսական արժեքը կորցրած և շրջակա միջավայրի վրա բացասական ներգործության աղբյուր հանդիսացող հողեր.

հողի բերրի շերտ՝ հողային ծածկույթի վերին շերտի բուսահող, որն օգտագործվում է հողերի բարելավման, կանաչապատման, ռեկուլտիվացման նպատակներով.

հողի պոտենցիալ բերրի շերտ՝ հողային պրոֆիլի ստորին մասը, որն իր հատկություններով համընկնում է պոտենցիալ բերրի ապարների (բուսականության

աճի համար սահմանափակ բարենպաստ քիմիական կամ ֆիզիկական հատկություններ ունեցող լեռնային ապարներ) հատկություններին.

հողածածկույթ՝ երկրի կամ դրա ցանկացած տարածքի մակերևույթը ծածկող հողերի ամբողջությունն է.

հողի բերրի շերտի հանման նորմեր՝ հողի հանվող բերրի շերտի խորությունը (սմ), ծավալը (մ3), զանգվածը (տ).

ռեկուլտիվացում՝ խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումների համալիր, որը կատարվում է 2 փուլով՝ տեխնիկական և կենսաբանական.

ռեկուլտիվացիոն աշխատանքներ՝ օգտակար հանածոների արդյունահանման նախագծով կամ օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության ծրագրով շրջակա միջավայրի պահպանության նպատակով նախատեսված ընդերքօգտագործման արդյունքում խախտված հողերի վերականգնմանն ուղղված (անվտանգ կամ օգտագործման համար պիտանի վիճակի բերելու) միջոցառումներ.

կենսաբանական բազմազանություն՝ ցամաքային, օդային և ջրային էկոհամակարգերի բաղադրիչներ համարվող կենդանի օրգանիզմների տարատեսակություն, որը ներառում է բազմազանությունը տեսակի շրջանակներում, տեսակների միջև և էկոհամակարգերի բազմազանությունը.

երկրաբանական ուսումնասիրություններ՝ ընդերքի երկրաբանական աշխատանքների համալիր, որի նպատակն է ուսումնասիրել երկրակեղեսի կառուցվածքը, ապարների առաջացման պայմանները, արտածին երկրաբանական պրոցեսները, հրաբխային գործունեությունը, ինչպես նաև հայտնաբերելու ու գնահատելու օգտակար հանածոների պաշարները.

բնապահպանական կառավարման պլան՝ ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող միջոցառումներ և դրանց իրականացման մշտադիտարկման ցուցիչներ, որոնք հստակ են և չափելի՝ որոշակի ժամանակի ընթացքում.

բնության հուշարձան, բնության հատուկ պահպանվող տարածքի կարգավիճակ ունեցող գիտական, պատմամշակութային և գեղագիտական հատուկ արժեք ներկայացնող երկրաբանական, ջրաերկրաբանական, ջրագրական, բնապատմական, կենսաբանական բնական օբյեկտ.

պատմության եւ մշակույթի անշարժ հուշարձաններ՝ պետական հաշվառման վերցված պատմական, գիտական, գեղարվեստական կամ մշակութային այլ արժեք ունեցող կառույցները, դրանց համակառույցներն ու համալիրները իրենց գրաված կամ պատմականորեն իրենց հետ կապված տարածքով, դրանց մասը կազմող հնագիտական, գեղարվեստական, վիմագրական, ազգագրական բնույթի տարրերն ու բեկորները, պատմամշակութային եւ բնապատմական արգելոցները, հիշարժան վայրերը՝ անկախ պահպանվածության աստիճանից:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	7
1.1.	Զեռնարկողի անվանումը և գտնվելու վայրը	7
1.2.	Նախատեսվող գործունեության անվանումը և նպատակը	7
2.	ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՄԵՈՒԹՅԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	8
2.1.	Տեղագրական աշխատանքներ	8
2.2.	Երկրաբանահանութային աշխատանքներ	8
2.3.	Հորատման աշխատանքներ	8
2.4.	Հետախուզական փորվածքների փաստագրում	9
2.5.	Նմուշարկում	9
2.6.	Լարորատոր ուսումնասիրություններ	9
2.7.	Ինժեներա-երկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ	10
2.8.	Ռադիոմետրիկ հետազոտություններ	10
2.9.	Ճանապարհների և հորատման հարթակների շինարարություն	10
3.	ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ - ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ	11
4.	ԱԽՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՄԵՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՏԱՐԱԾՔԻ ԱՅՆ ԹՎՈՒՄ՝ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՀԱՄԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ԱԽԵՄԱՆ	14
4.1.	Գտնվելու վայրը	14
4.2.	Ռելիեֆ, երկրաձևաբանություն	15
4.3.	Կլիմա	18
4.4.	Մթնոլորտային օդ	20
4.5.	Ջրային ռեսուրսներ	21
4.6.	Հողեր	23
4.7.	Սեյսմիկ բնութագիրը և ստղանքային երևույթներ	25
4.8.	Բուսական և կենդանական աշխարհ	26
4.9.	Վտանգված էկոհամակարգեր, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ	29
5.	ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ	32
5.1.	Հողերի տնտեսական յուրացման բնութագիր	34
5.2.	Պատմության, մշակութային հուշարձաններ	35
6.	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԵՑՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀԱՄԱՎՈՐԱՁՂԵՑՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	36
6.1.	Մթնոլորտային օդ	36
6.2.	Հողային ծածկույթ	36
6.3.	Ջրային ռեսուրսներ	36
6.4.	Բուսական և կենդանական աշխարհ	37
6.5.	Աղտոտում ընդերքօգտագործման թափոններով	37
6.4.1.	Հորատման թափիկների թափոններ	37
6.4.2.	Նավթամթերքների և քսայուղերի մնացորդներ	37
6.4.3.	Կենցաղային աղբ	38
6.6.	Սոցիալական ազդեցության գնահատականը	39
6.7.	Աղմուկ	40
6.8.	Սանիտարա-պաշտպանիչ գոտի	41
7.	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎԱՍՍԱԿԱՐ ԱՁՂԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ	41

ՈՒՂՂՎԱԾ ԲՆԱՊԱՀՊԱՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱԽՈՒՄՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ	42
7.1. Խախտված հողերի վերականգնում	43
8. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ, ԱՆԲԱՐԵՆՊԱՍ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՎԹԱՐԱ-ՑԻՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ԱՌԱՋԱՑՈՂ ՀԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹ-ՑՈՒՆՆԵՐԻ ՄԵՂՄԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱԽՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԾՐԱԳՐԵՐ	44
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	50

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1. Զեռնարկողի անվանումը և գտնվելու վայրը

Զեռնարկող՝ «ՎԱՐ-ՎԱՐ» Սահմանափակ պատասխանատվությամբ
ընկերություն (ՍՊԸ)

Գրանցման համար՝ 52.110.1305144

Գտնվելու վայրը՝ ՀՀ, Արարատի մարզ, գյուղ Արովյան, Խ. Արովյան փող. տուն 4
Տնօրեն՝ ՎԱՀԵ ԴԱՊՈՅԱՆ

հեռ. 095300097, e-mail: sh_khach@inbox.ru

Հայտը կազմեց՝ ԱԶ Շ.ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԻ, ք. Երևան, Նորաշեն թաղ. 27 շ. 71 բն. հեռ. 095300097

1.2. Նախատեսվող գործունեության անվանումը և նպատակը

«ՎԱՐ - ՎԱՐ» ՍՊ ընկերությունը ցանկանում է ՀՀ Տարածքային կառավարման և
ենթակառուցվածքների նախարարությունից ստանալ օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրությունների թույլտվություն ՀՀ
Արարատի մարզի Արաքսավանի ավագի երևակման «ՎԱՐ - ՎԱՐ» տեղամասում
երկրաբանական - հետախուզական աշխատանքներ իրականացնելու համար, ինչը
հնարավորություն կտա գնահատելու ավագների որակական պարամետրերն ու
պաշարները:

Տեղամասում երկրաբանական ուսումնասիրություններ իրականացնելու համար
կազմվել է երկրաբանական ուսումնասիրությունների ծրագիր:

Նախատեսվող գործունեության անվանումն է՝ ՀՀ Արարատի մարզի Արաքսավանի
ավագի երևակման ՎԱՐ-ՎԱՐ տեղամասում կատարվելիք երկրաբանական
ուսումնասիրությունների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական
գնահատման հայտ:

2. ՆԱԽԱՏԵՄՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ծրագիրը կազմված է ՀՀ Տարածքային կառավարման և Ենթակառուցվածքների նախարարի 2021 թվականի օգոստոսի 11-ի N 06-Ն հրամանի N 3 հավելվածի հրահանգի պահանջների պահպանմամբ:

Հետազոտման մեթոդիկան ընտրելիս հաշվի են առնվել տեղամասի երկրաբանական կառուցվածքը, օգտակար հանածոյի մարմնի ձևաբանությունը, դիրքը, երկրաբանական-հետախուզական աշխատանքների կատարման լեռնատեխնիկական պայմանները, տեղամասի չափերը, ռելիեֆի ձևն ու մերկացվածության աստիճանը:

Տեղանքի ռելիեֆը իրենից ներկայացնում է հարթ մակերևույթ: Հետախուզումը իրականացվելու է մեխանիկական այունակային եղանակով ուղղահայաց հորատմամբ: Ըստ երկրաբանական բարդության ավագի կուտակը պատկանում է երկրորդ խմբի 2.1 տիպին (ըստ հերոհիշյալ հրահանգի), այն դիտարկվում է որպես գրեթե հորիզոնական տեղադրված շերտաձև մարմին:

Արդյունաբերական կարգերով պաշարների եզրագծման համար հետախուզագծերի վրա հորատանցքերի միջև հեռավորությունը Յ կարգի պաշարների եզրագծման համար ընդունված է 100 - 200մ, C1 կարգի համար՝ 200-300մ: Պահպանելով այս միջակայքը նախատեսվում է հորատել 12 հորատանցք յուրաքանչյուրը մինչև 6մ խորությամբ: Հորատանցքերի ընդհանուր խորությունը կկազմի 72մ:

Բացի հորատման աշխատանքներից ծրագրով նախատեսվում են նաև կատարել 1:2000 մասշտաբի տպությունը և երկրաբանական հանույթը: Հորատահանումը նմուշաբանում և փաստագրում:

2.1. Տեղագրական աշխատանքներ

Նախատեսվում է հետախուզովող տեղամասի շուրջ 20հա մակերեսի վրա կատարել 1:2000 մասշտաբի տեղագրական հանույթը: Տեղագրական հանույթի մակերեսը մի փոքր ավելի մեծ է վերցվում ամբողջական պատկեր ապահովելու համար:

Բոլոր հորատանցքերը, ճանապարհներն ու նախկինում կատարված փորձագործությունները գործիքի օգնությամբ տեղադրվելու են տոպոհիմքի վրա:

2.2. Երկրաբանահանութային աշխատանքներ

Տեղամասի 1:2000 մասշտաբի տեղագրական քարտեզի հենքի վրա կատարվելու է երկրաբանական հանույթը:

2.3. Հորատման աշխատանքներ

Օգտակար հանածոյի մարմիննը նախատեսվում է ուսումնասիրել հորատանցքերով: Հորատման աշխատանքները կիրականացվեն այունակային հորատումով ուղղահայաց տեղադրությունով:

Հորատումը կկատարվի 112 մմ տրամագծով կարծր համաձուվածքի թագիկով: Անհրաժեշտ է ապահովել հանուկի առնվազն 90% ելք: Հորատանցքերից դուրս բերվող լեռնային զանգվածի մոտավոր քանակը կլինի 1.0մ³:

Երկու տեղամասերում միասին նախատեսված է 12 հորատանցք հորատել, որից 8-ը արևմտյան թևում, 4-ը՝ հարավ-արևելյանում: Հորատանցքերի մոտավոր խորությունը պահպանման համար պահպանական աշխատանքների մասին պահպանմամբ համապատասխան կատարված է:

յունը լինելու է 6մ, յուրաքանչյուր հորատանցքից վերցվելու է մեկական հանուկային նմուշ, այսինքն՝ նախատեսվում է վերցնել 12 հորատահանուկի նմուշ, յուրաքանչյուրի քաշը պետք է լինի առնվազն 10-15կգ: Հորատահանուկի ընդհանուր ծավալը կլինի մոտ 1.0մ³: Նույնքան լեռնային զանգված կպահանջվի հորատանցքերը լցոնելու համար: Հորատանցքերը կլցոնվեն տեսչական մարմնի ստուգումներից հետո: Քանի որ ռելիեֆի խախտում նախատեսված չէ, տվյալ դեպքում որպես ռեկուլտիվացիա պետք է դիտարկել հորատանցքերի լցոնումը:

Հորատանցքերի ընդհանուր ծավալը կլինի 72գծ.մ: Հորատվող ապարներն ըստ հորատելիության աստիճանի համապատասխանում են V և VI կարգերի:

Հորատումը կատարվելու է URB 2.5A (Zil-131) տիպի ինքնագնաց հորատող հաստոցով: Նախատեսվում է հորատող հաստոցի 12 տեղակայում և տեղահանում:

2.4. Հետախուզական փորձագրների փաստագրում

Երկրաբանական փաստագրման ենթակա է հորատանցքերի հորատահանուկը:

Փաստագրման ժամանակ անհրաժեշտ է ամրագրել (արձանագրել, ֆիքսել) ապարի ապարագրական կազմը, ներկառուցվածքը և մակատեսքը, դրանց ձեղքավորվածությունը և անջատելիությունը, հողմահարման աստիճանը, չփոփոխված, մասամբ հողմահարված և հողմահարված ապարների միջև եղած սահմանները:

Երկրաբանական փաստագրման աշխատանքները նախատեսվում է կատարել 1:100 մասշտաբով: Նախատեսվում է փաստագրել 72գծ.մ հորատահանուկ:

2.5. Նմուշարկում

Բոլոր հորատանցքերը պետք է նմուշարկել: Նմուշարկումն անհրաժեշտ է կատարել ՀՀ Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարի 2021 թվականի օգոստոսի 11-ի N 06-Ն հրամանի N 3 հավելվածի հրահանգի պահանջների պահպանմամբ:

Երկրաբանական առաջադրանքը կատարելու համար նախատեսվում է վերցնել 28 նմուշ՝

1. Ավագների հատիկաչափական կազմը որոշելու համար յուրաքանչյուր հորատանցքից երկուական նմուշ (ընդամենը 24 նմուշ),
2. քիմիական կազմի որոշման համար՝ 2 նմուշ,
3. մինեալարանական ուսումնասիրության համար՝ 2 նմուշ:

Նմուշների քաշը լինելու է 10-15կգ:

2.6. Լաբորատոր ուսումնասիրություններ

Վերցված բոլոր նմուշները պետք է ենթարկվեն համապատասխան լաբորատոր ուսումնասիրությունների և փորձարկումների «Անալիտիկ» ՓԲԸ-ի լաբորատորիաներում: Փորձարկումներն իրականացնել ըստ ԳՈՒՏ 8735-75 –ի: Նմուշների քաշը ապահովել 10-15կգ:

Վերցված ապարանմուշներով կատարել՝

ա. ֆիզիկամեխանիկական փորձարկումներ,

բ. Մինեալարանական հետազոտություններ,

գ. Քիմիական կազմի որոշում: Ապարանմուշներում պետք է որոշել հետևյալ

միացությունների՝ SiO_2 , Fe_2O_3 , Al_2O_3 , SO_3 , CaO , MgO պարունակությունները և շիկացման դեպքում կորուստները:

2.7. Ինժեներա-երկրաբանական և հիդրոերկրաբանական ուսումնասիրություններ

Տեղամասի ինժեներաերկրաբանական և հիդրոերկրաբանական պայմանների ուսումնասիրման նպատակով նախատեսվում են համապատասխան դիտարկումներ հորատանցքերի անցման ընթացքում, ինչպես նաև տեղամասի հարևան տարածքների տեղազնում գեղդինամիկ երևույթների առկայության պարզաբանման նպատակով:

2.8. Ռադիոմետրիկ հետազոտություններ

Օգտակար հանածոյի ձառագայթահիգիենիկ հատկությունների գնահատման համար նախատեսվում է հետախուզվող տեղամասում կատարել ապարների ռադիոմետրական չափումներ:

Իրեն շինարար և երեսապատման քար հետախուզվող լեռնային ապարներին պետք է տրվի ձառագայթահիգիենիկ գնահատում՝ ըստ ՆՌԲ-96 կամ ՆՌԲ-99 «Ճառագայթային անվտանգության նորմերի»:

Դաշտային աշխատանքների ընթացքում պարբերաբար 15-20 օրը մեկ նախատեսվում է իրականացնել ռադիոչափերի (MKC-AT1117M) էտալոնացում և զգայունության ստուգում:

2.9. Ճանապարհների և հորատման հարթակների շինարարություն

Մինչև երևակման տեղամասը և տեղամասում ճանապարհների կառուցում և նորոգում չի նախատեսվում, քանի որ դրանք առկա են և բարվոք վիճակում են գտնվում: Չեն կառուցվելու նաև հորատման հարթակներ, քանի որ ուղիեֆքտ հարթ է, ինչը թույլ է տալիս առանց լրացուցիչ հողային աշխատանքների հորատման հաստոցը տեղակապել և հորատել:

3. ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ՆՈՐՄԱՏԻՎ - ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՆՔԸ

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը մշակվել է ՀՀ բնապահպանության և ընդերքի օրենսդրության, ՀՀ կառավարության որոշումների, հրամանների և գործող մեթոդակարգերի հիման վրա:

▪ ՀՀ Ընդերքի մասին օրենսգիրք (ՀՕ-280, 28.11.2011թ.), որով սահմանվում են ՀՀ տարածքում ընդերքօգտագործման սկզբունքներն ու կարգը, կարգավորվում են ընդերքն օգտագործելիս բնությունը և շրջակա միջավայրը վնասակար ազդեցություններից պաշտպանության, աշխատանքների կատարման անվտանգության ապահովման, ինչպես նաև ընդերքօգտագործման ընթացքում պետության և անձանց իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանության հետ կապված հարաբերությունները:

▪ ՀՀ Հողային օրենսգիրք (ՀՕ-185, 02.05.2001թ.), որը սահմանում է հողային հարաբերությունների պետական կարգավորման կատարելագործման, հողի տնտեսավարման տարբեր կազմակերպական-իրավական ձևերի գարգացման, հողերի բերրիության, հողօգտագործման արդյունավետության բարձրացման, մարդկանց կյանքի ու առողջության համար բարենպաստ շրջակա միջավայրի պահպանման և բարելավման, հողի նկատմամբ իրավունքների պաշտպանության իրավական հիմքերը:

▪ «Թափոնների մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-159-Ն, 24.11.2004թ.)

▪ ՀՀ Ջրային օրենսգիրք (ՀՕ-373, 04.06.2002թ.), որով կարգավորվում են ջրային ռեսուրսների և ջրային համակարգերի, այդ թվում ջրամատակարարման, ջրահեռացման համակարգերի տնօրինման, տիրապետման, օգտագործման և պահպանման ոլորտում ծագող հարաբերությունները:

▪ ՀՀ Անտառային օրենսգիրք (ՀՕ-211, 24.10.2005թ.), որը կարգավորում է ՀՀ անտառների և անտառային հողերի կայուն կառավարման՝ պահպանության, պաշտպանության, վերականգնման, անտառապատման և արդյունավետ օգտագործման, ինչպես նաև անտառների հաշվառման, մոնիթորինգի, վերահսկողության և անտառային հողերի հետ կապված հարաբերությունները:

▪ «Բուսական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-22, 23.11.1999թ.), որը սահմանում է պետական քաղաքականությունը բնական բուսական աշխարհի գիտականորեն հիմնավորված պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում:

▪ «Կենդանական աշխարհի մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-52, 03.04.2000թ.), որը սահմանում է ՀՀ տարածքում կենդանական աշխարհի վայրի տեսակների պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականությունը:

▪ «Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-121, 11.10.1994թ.), որի առարկան մթնոլորտային օդի մաքրության ապահովման, մթնոլորտային օդի վրա վնասակար ներգործությունների նվազեցման ու կանխման բնագավառում հասարակական հարաբերությունների կարգավորումն է:

▪ «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-211, 27.11.2006թ.), որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների՝ որպես բնապահպանական, տնտեսական, սոցիալական, գիտական, կրթական, պատմամշակութային, գեղագիտական, առողջապահական, ռեկրեացիոն արժեք ներկայացնող Էկոհամակարգերի, բնության համալիրների ու առանձին օբյեկտների բնականոն զարգացման, վերականգնման, պահպանության,

վերարտադրության և օգտագործման պետական քաղաքականության իրավական հիմունքները:

▪ «Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենք (ՀՕ-110, 21.06.2014թ.), որը կարգավորում է Հայաստանի Հանրապետությունում շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատումների, շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության պետական փորձաքննության ոլորտի հասարակական հարաբերությունները:

▪ ՀՀ Կառավարության 20.01.2005 թ.-ի թիվ 64-Ն որոշում, որով սահմանվել է ջրահեռակարգերի սանիտարական պահպանման, հոսքի ձևավորման, ստորերկրյա ջրերի պահպանման, ջրապահպան, Էկոտոնի և անօտարելի գոտիների տարածքների սահմանման չափորոշիչները:

▪ ՀՀ կառավարության 14.12.2017թ.-ի թիվ 1643-Ն որոշում, որը կիրառվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում խախտված հողերի հաշվառման, հողաշինարարական, քարտեզագրման, կանխատեսվող ու իրականացման ենթակա ռեկուլտիվացման աշխատանքների նախագծման, ռեկուլտիվացման, ռեկուլտիվացված հողերի նպատակային նշանակության ուղղությունների որոշման, ինչպես նաև նպատակային ու գործառական նշանակությանը համապատասխան՝ դրանց հետագա օգտագործման ժամանակ:

▪ ՀՀ կառավարության 14.08.2014թ.-ի N781-Ն որոշում, որը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման ընթացակարգը:

▪ ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N191-Ն որոշում, որը սահմանում է ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավորվող մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը:

▪ ՀՀ կառավարության 02.11.2017թ.-ի N1404-Ն որոշում, որով սահմանվել են հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և պակաս արդյունավետ հողերի բարելավման համար հողի բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները:

▪ ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N71-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ կենդանիների Կարմիր գիրը:

▪ ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.-ի N72-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բույսերի Կարմիր գիրը:

▪ ՀՀ կառավարության 25.09.2014թ.-ի N1059-Ա որոշում, որով հաստատվել է Հայաստանի Հանրապետության բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության և օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը և ծրագրի միջոցառումները:

▪ ՀՀ կառավարության 2008 թվականի օգոստոսի 14-ի N 967-Ն որոշում, որով հաստատվել է ՀՀ բնության հուշարձանների ցանկը ըստ տեսակների և տեղադիրքի:

▪ «Հողի բերրի շերտի օգտագործման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 08.09.2011 թ. N 1396-Ն որոշումը,

▪ «Օգտակար հանածոների արդյունահանված տարածքի, արդյունահանման ընթացքում առաջացած արտադրական լցակույտերի տեղադիրքի և դրանց հարակից համայնքների բնակչության անվտանգության ու առողջության ապահովման նպա-

տակով մշտադիտարկումների իրականացման, վճարների չափերի հաշվարկման և վճարման կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ Կառավարության 10 հունվարի 2013 թվականի N 22-Ն որոշումը,

▪ «Ընդերքօգտագործման թափոնների կառավարման պլանի և ընդերքօգտագործման թափոնների վերամշակման պլանի օրինակելի ձևերը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 15.06.2017թ.-ի N 676-Ն որոշում,

▪ «Հողի բերրի շերտի հանման նորմերի որոշմանը և հանված բերրի շերտի պահպանմանն ու օգտագործմանը ներկայացվող պահանջները սահմանելու և ՀՀ կառավարության 2006 թվականի հուլիսի 20-ի ո 1026-ն որոշումն ուժը կորցրած ձանաչելու մասին» ՀՀ Կառավարության 02.11.2017թ. N 1404 -Ն որոշում:

▪ «Ռեկուլտիվացիոն աշխատանքների նախահաշվային արժեքների հաշվարկման և վերահաշվարկման կարգը սահմանելու մասին» Կառավարության 18.08.2021թ. N 1352-Ն որոշում,

▪ «Շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի օգտագործման և հատկացումների չափերի հաշվարկման կարգը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի օգոստոսի 23-ի N 1079-Ն որոշումն ուժը կորցրած ձանաչելու մասին» Կառավարության 21.10.2021թ. N 1733-Ն որոշում

▪ Հրաման N6-Ն 07.01.2022թ. Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության նախարարի 2012 թվականի դեկտեմբերի 24-ի N365-Ն հրամանն ուժը կորցրած ձանաչելու մասին

▪ ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարի 25.10.2022թ. N369 - Ն հրաման:

▪ «Շրջակա միջավայրի պահպանության դրամագլխի օգտագործման և հատկացումների չափերի հաշվարկման կարգը սահմանելու և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2012 թվականի օգոստոսի 23-ի N 1079-Ն որոշումն ուժը կորցրած ձանաչելու մասին» Կառավարության 21.10.2021թ. N 1733-Ն որոշում

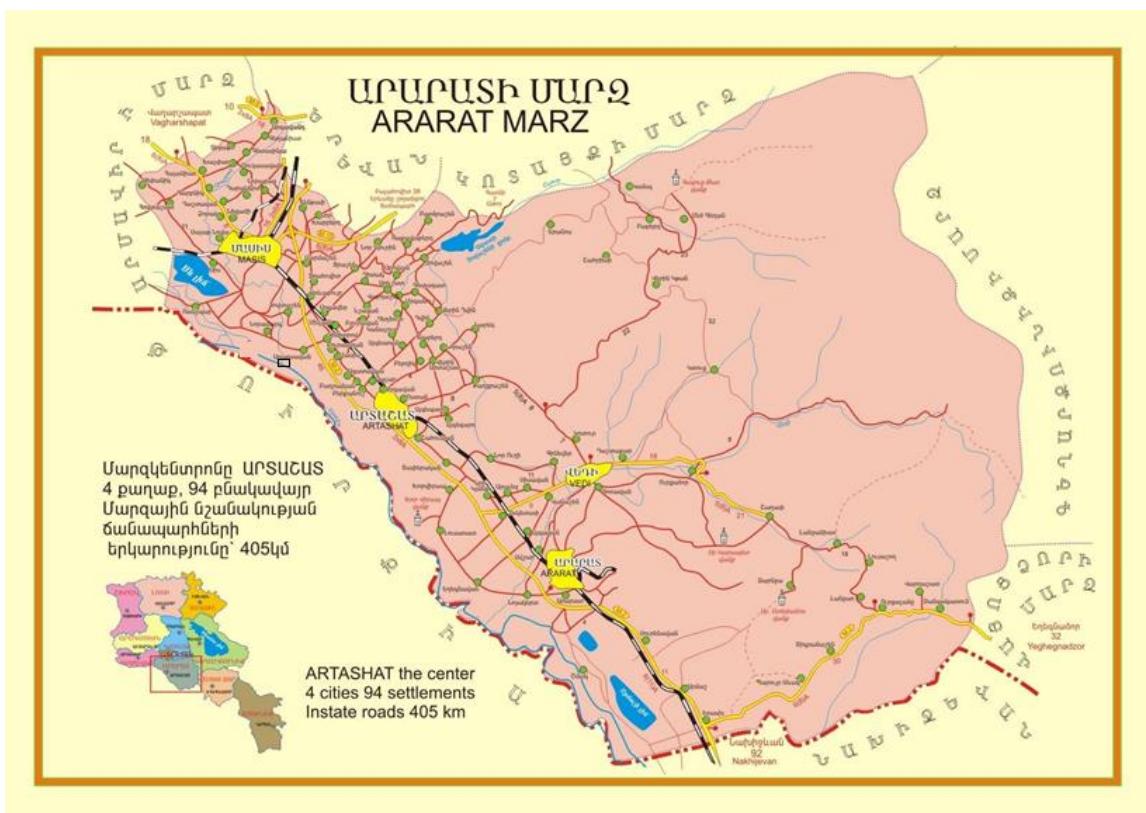
▪ «ՀՀ տարածքում Արաքս գետից գետավազի արդյունահանման կարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 10.01.2008թ. N18-Ն որոշում:

4. ԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒԵՈՒԹՅԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՏԱՐԱԾՔԻ ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻԶԱՎԱՅՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԽԵՄԱՆ

4.1. Գտնվելու վայրը

ՀՀ Արարատի մարզի Արաքսավանի ավագի երևակումը (ՎԱՐ-ՎԱՐ տեղամասը) գտնվում է Արտաշատ համայնքի Արաքսավան բնակավայրի վարչական շրջանում, բնակավայրից 1.7 կմ հարավ-արևմուտք (նկ.1, 2): Բնակավայրի հետ կապը իրականացվում է ասֆալտապատ ճանապարհով:

Երևակման հեռավորությունը Արտաշատ-Երևան մայրուղուց 3 կմ է իսկ Արտաշատ քաղաքից՝ 8 կմ:

Նկ.1: ՀՀ Արարատի մարզի քարտեզ [1].

Տարածաշրջանում զարգացած է խաղողագործությունն ու բանջարաբուծությամբ:

Արդյունաբերությունը ներկայացված է զյուղմթերքների մշակման (զինու, կոնյակի և պահածոների) և շինանյութերի արդյունահանման և արտադրման ձեռնարկություններով:

Շրջանում են գտնվում Արարատի ցեմենտի գործարանը, Արարատի ոսկու կորզման ֆաբրիկան, մի շարք քարամշակման արտադրամասեր, ավագի, տրավերտինի և այլ հանքավայրեր:

Վառելիքաներգետիկ հումքի և անտառանյութի պահանջարկը բավարարվում է ներմուծման հաշվին: Շրջանը ապահոված է էլեկտրաէներգիայով, որը մատակարարվում է ՀՀ ընդհանուր հներգացանցից: Մարզում զարգացած է ձկնաբուծությունը:

«ՎԱՐ-ՎԱՐ» տեղամասը զբաղեցնում է 18.77 հա մակերես: Տեղամասի արևմտյան թևը զբաղեցնում է 13.00 հա մակերես, որը սահմանափակված է հետևյալ

Ճայրակետային կոորդինատներով (Կոորդինատային համակարգը՝ ARM WGS 84):

1. Y= 8451960, X=4428570
2. Y= 8451975, X=4428795
3. Y= 8452350, X=4428900
4. Y= 8452390, X=4428500
5. Y= 8452120, X=4428525

Աշխարհագրական կոորդինատներն են՝ $39^{\circ}59'21''$, $44^{\circ}26'44''$

Հարավ-արևելյան թևի մակերեսը կազմում է 5.77 հա

1. Y= 8452575, X=4428445
2. Y= 8452465, X=4428580
3. Y= 8452590, X=4428630
4. Y= 8452655, X=4428725
5. Y= 8452900, X=4428510
6. Y= 8452650, X=4428470

Աշխարհագրական կոորդինատներն են՝ $39^{\circ}59'24''$, $44^{\circ}26'23''$

Նկ.2: Հայցվող տեղամասի իրադրային սխեման:

Հայցվող տեղամասի արևմտյան և հարավ-արևելյան թևերի միջև հեռավորությունը կազմում է 70 մ: Ամենամոտ հեռավորությունը Հրազդան և Արաքս գետերի միախառնման կետից 450մ է: Հարավ-արևելյան տեղամասի եզրագծի ամենամոտ հեռավորությունը Արաքս գետից կազմում է 35մ: Արևմտյան թևի ամենամոտ հեռավորությունը Արաքս գետից 160 մ է:

4.2. Ուղիեֆ, երկրաձևաբանություն

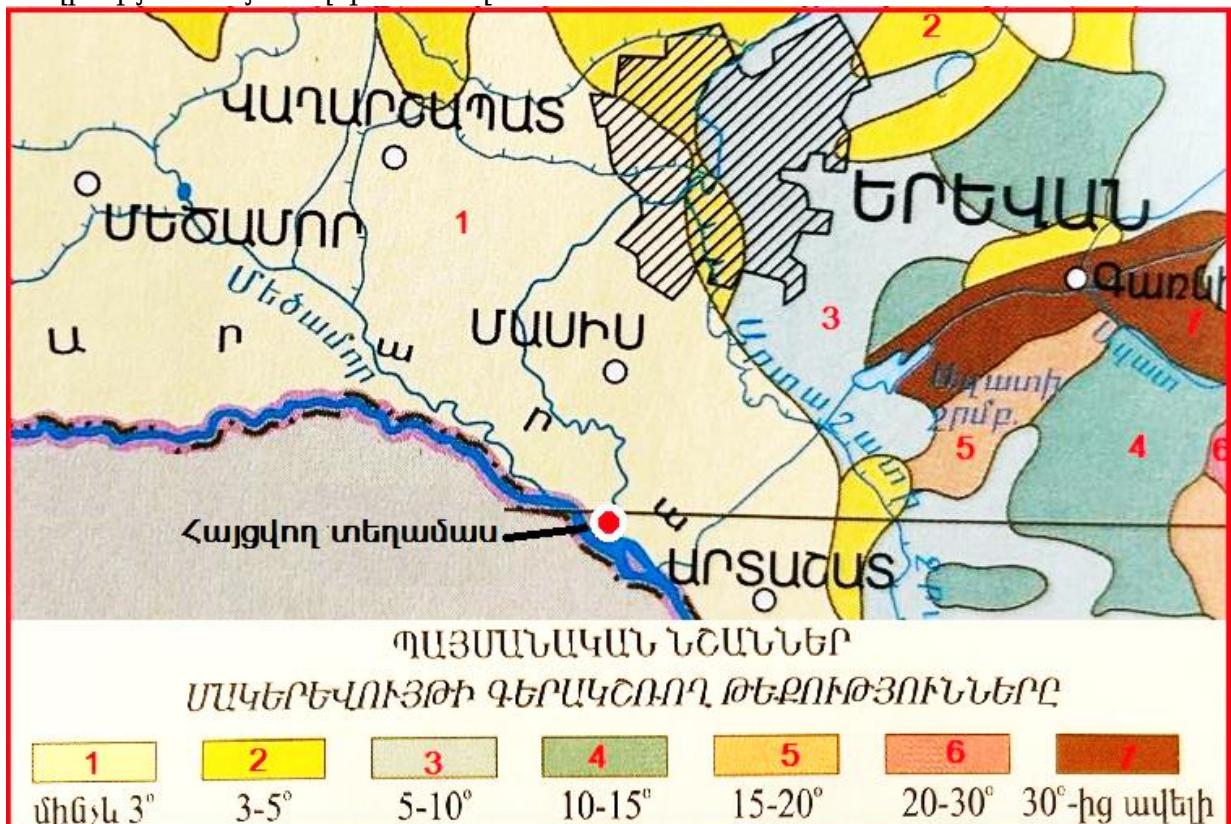
Երկրաձևաբանական տեսակետից տեղամասի տարածքն իրենից ներկայացնումէ Արարատյան դաշտի հարավ-արևելյան մասը կազմող հարթավայր: Բարձրությունը տատանվում է 820 – 1000մ-ի սահմաններում: Բուն տեղամասը գտնվում է 820- 825մ

հիպսոմետրիկ նիշերի վրա:

Արարատյան դաշտը Արարատյան գոգավորության հատակն է, որը լցված է լճազետային, հեղեղաբերուկ նստվածքներով և լավաներով: Զգվում է հյուսիս - արեւմուտքից հարավ-արևելք՝ Ախուրյանի գետաբերանից մինչև Գայլի դրունք, որով բաժանվում է Շարուրի դաշտից: Դաշտի երկարությունը կազմում է ավելի քան 100 կմ, իսկ լայնությունը մինչև 25 կմ: Արարատյան գոգավորությունը նեղանականի գոգածալքային-գրաբենային բարդ կառուցվածք՝ տրոհված բազմաթիվ երիտասարդ խզումներով: Գոգավորության հիմքի բեկորային կառուցվածքները ուշ պիոներներ ենթարկվել են գետերի էռողին մասնատման, որոնք վաղ չորրորդականում լցվել են 100-300մ հզորությամբ լավահոսքերով: Հզոր լավահոսքերը Արարատի և Նախիջևանի գոգովարություններն իրարից անջատող հորստաբեկորային միջնորմի հատվածում արգելափակել է Արաքսի հին հունը, առաջացրել է լիճ, որի հետևանքով գոյացել են Արարատյան դաշտի նստվածները: Արարատյան դաշտի եզրագոտին ներկայացված է սահմանակալից գետերի արտաքերման և ջրաբերուկային հովհարածն կոներով, որոնք վերածվել են սեղանաձև դարավանդների: Տարածքում տեղ-տեղ բարձրանում են ծալքաբեկորավոր հիմքի ելուստներ (Խոր Վիրապ, Սարիպապ, Սալհովիտ) կամ խարամային կոներ (Դավթի բլուր, Մեծամոր):

Բուն հայցվող տեղամասը գտնվում է մինչև 4° թեքությամբ հարթավայրային հատվածում (նկ.3):

Երևակման տեղամասը գտնվում է հրազդան գետի ակումբուլատիվ հունի վրա (նկ.3ա), որի ձևավորումը սկսում է դեռևս վերին չորրորդականից, նստվածքների հազրությունն այստեղ գնահատվում է 20 մ:

Նկ.3: Հատված ՀՀ լանջերի թեքությունների քարտեզից (ՀՀ Ազգային ատլասից):

Նկ.3ա: ՀՀ Երևան-Սևծանոր-Արտաշատ սեզմենտի երկրածնաբանության քարտեզ(հատված ՀՀ Ազգային Առլասից Մ1:750000)

4.3. Կլիմա

Լեռնային երկրներին հատուկ օրինաչափությամբ՝ ՀՀ-ում կլիմայական գոտիները փոխվում են ըստ բարձրության (նկ.4): Շրջանի կլիմայական պայմանների նկարագրության համար օգտվել ենք ՀՀ քաղաքաշինության նախարարի 2011թ. սեպտեմբերի 26-ի N167-Ն հրամանով հաստատված «Շինարարական կլիմայաբանություն» ՀՀԾՆ II-7.01-2011 փաստաթղթից: Այդ փաստաթղթով սահմանում են կլիմայական պարամետրերը, որոնք կիրառվում են շենքերի և շինությունների, շեռուցման, օդափոխության, օդի լավորման, ջրամատակարարման համակարգերի նախագծման, ինչպես նաև քաղաքային և գյուղական բնակավայրերի հատակագծման և կառուցապատման ժամանակ:

Կլիմայական ցուցանիշները հիմնականում հաշվարկված են Հայաստանի Հանրապետության այն բնակավայրերի համար, որտեղ տեղակայված օդերևութաբանական կայաններն ունեն դիտարկումների բավականին երկար (30 տարուց ոչ պակաս) շարք: Ցուցանիշները սրբազրված են վերջին տասնամյակի տվյալների հաշվառումով:

Շրջանը իր ցածր հիպսոմետրական դիրքի շնորհիվ, բնութագրվում է արևային ձառագայթման զգալի ինտենսիվությամբ: Շրջանը ներառված է ցամաքային տաք կլիմայական գոտում (նկ. 6), որտեղ բնորոշ է ցուրտ ձմեռ և շոգ ամառ: Ամռանը շերմաստիճանը բարձրանում է մինչև $+43^{\circ}\text{C}$ (բացարձակ առավելագույն), իսկ ձմռանը իջնում մինչև -10°C , բացարձակ նվազագույնը -29°C :

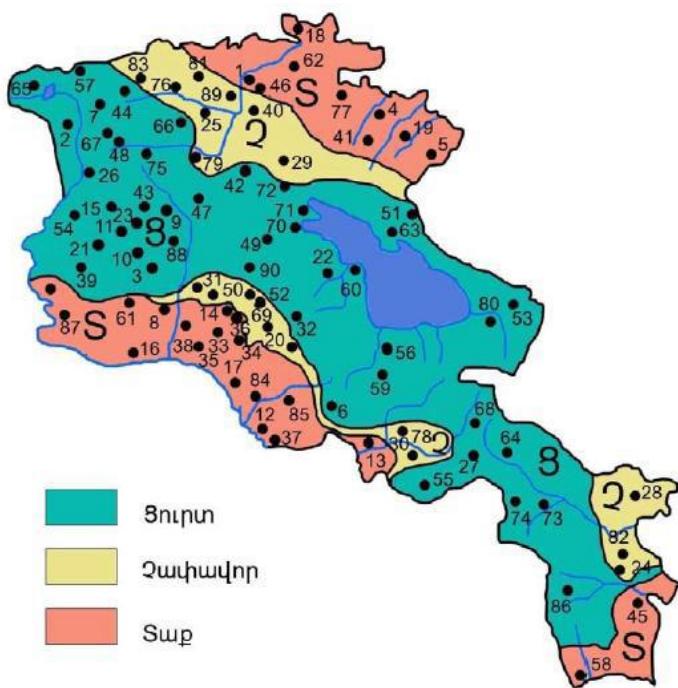
Շրջանի տարեկան միջին շերմաստիճանը տատանվում է $+6^{\circ}\text{C}$ -ից $+12^{\circ}\text{C}$: Մթնոլորտային տեղումների տարեկան միջին քանակը չի գերազանցում 300մմ: Տեղումների առավելագույն քանակը 37մմ է (հունիս ամսին):

Տասնօրյա առավելագույն ձյան ծածկույթը կազմում է 35մմ: Անսառնամանիք օրերի թիվը՝ 150-200օր:

Կայուն ձյան ծածկույթը գոյանում է դեկտեմբերի 15-ից և պահպանվում է մինչև մարտի 15-ը: Քամիների հիմնական ուղղություններն են հյուսիս, հարավ-արևելք և հյուսիս-արևելուտք: Անհողմությունները կազմում են 29%:

Ստորև բերված աղյուսակներով (1-5) ներկայացվում են տարածաշրջանի կլիմայական ցուցանիշները՝ մթնոլորտային օդի միջին շերմաստիճանը, օդի հարաբերական խոնավությունը, մթնոլորտային տեղումները, որոնք պետք է հաշվառվեն ներդրումային գործընթացի բոլոր փուլերում:

Աղյուսակները լրացված են ըստ «Շինարարական կլիմայաբանություն ՀՀԾՆ II-7.01.-2011» տեղեկագրում առկա «Արտաշատ» օդերևութաբանական կայանի կլիմայական տվյալների:

Նկ.4: ՀՀ կլիմայական գոտիավորման սխեման:

Աղյուսակ 1.

Օդի ամսեկան և տարեկան ջերմաստիճանները

Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստ	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր	Միջին տևական, °C	Բացարձան, °C	Բացառված կափառվանք, °C
-3.6	-0.9	5.6	12.7	17.5	21.5	25.3	24.8	19.8	13.0	6.0	-0.6	11.8	-29	43

Աղյուսակ 2.

Օդի հարաբերական խոնավությունը ըստ ամիսների, %

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
78	73	63	58	59	54	51	52	57	68	73	79

Աղյուսակ 3.

Տեղումների քանակը ըստ ամիսների, մմ

Տեղամների քանակը միջին ամսական/օրական առավելագույն, մմ												
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Միջին
18	18	27	36	40	25	11	6	10	22	24	17	254
18	20	32	36	43	34	27	22	28	36	31	25	43

Աղյուսակ 4.

Զնածածկույթը		
Զնածածկույթ		
Առավելագույն տասնօրյակային բարձրությունը, մմ	Տարվա մեջ ձևածածկույթով օրերի քանակը	Զյան մեջ ջրի առավելագույն քանակը, մմ
40	35	46

Աղյուսակ 5.

Սիցին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, հՊա	Ամիսներ	Կրկնելիությունը, %								Միջին ամսական սրագությունը, մ/վ	Միջին տարեկան սրագությունը, մ/վ	Միջին տարեկան սրագությունը, մ/վ	Ուժեղ քայլիներով օրերի քանակը						
		Ուղղությունները																	
		Հս	Հս- Արլ	Արլ	ՀՎ- Արլ	ՀՎ	ՀՎ- Արմ	Արմ	Հս- Արմ										
920.2	հունվար	7	8	10	20	12	10	15	18	88	0.4	7	0.4	7					
		1.7	1.7	2.7	3.1	2.4	2.0	2.2	1.74										
	ապրիլ	4	9	12	27	13	8	13	15	74									
		1.7	1.8	2.1	2.8	2.5	2.8	2.8	2.6										
	հուլիս	8	7	9	16	9	9	18	24	80									
		1.7	1.9	1.7	2.0	2.0	2.0	2.7	2.3										
	հոկտեմբեր	7	12	12	19	8	10	16	16	85									
		1.6	1.5	2.1	2.0	1.5	2.1	2.4	2.0										

4.4. Մթնոլորտային օդ

«ՎԱՐ - ՎԱՐ» տեղամասում և հարակից շրջանում մթնոլորտային օդի մոնիթորինգի դիտակայան չկա: Որոշակի պատկերացում տարածքի օդային ավազանների աղտոտվածության մասին կարելի է ստանալ հաշվարկային եղանակով: Դրա համար ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Շրջակա միջավայրի վրա ներգործության մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ կողմից մշակվել է ուղեցույց ձեռնարկ, ուր ներկայացված են մթնոլորտային օդի ֆոնային աղտոտվածության ցուցանիշների կախվածությունը տվյալ բնակավայրի ազգաբնակչության քանակից (աղ.6):

Բնակչության նրանակը (հազ.)	Որոշված նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները (մգ/մ³)			
	Փոշի	Ծծմբի երկօքսի դի	Ազոտի երկօքսի դի	Ածխածնի օքսիդ
50 -125	0,4	0,05	0,03	1,5
10 - 50	0,3	0,05	0,015	0,8
< 10	0,2	0,02	0,008	0,4

Տեղամասի տարածքին մոտ գտնվող բնակավայրերում մշտական բնակչությունը բայց պաշտոնական տվյալների չի գերազանցում 10000 մարդ: Հետևաբար, տեղամասի տարածքի համար որպես մթնոլորտային օդի ֆոնային աղտոտվածության ցուցամիջ պետք է ընդունել փոշի 0.2մգ/մ³, ծծմբի երկօքսիդ 0.02 մգ/մ³, ազոտի երկօքսիդ 0.008մգ/մ³ և ածխածնի օքսիդ 0.4մգ/մ³:

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների բնապահպանական միջոցառումների կառավարման պլանը կազմելիս որպես սահմանանիշ կարող են ընդունվել նաև ՀՀ կառավարության 2006 թվականի փետրվարի 2-ի N 160-Ն հրամանիհավելված 1-ով ամրագրված նորմատիվները:

Ըստ նշված փաստաթղթի բնակավայրերում անօրգանական փոշու (SiO_2 պարունակությունը 70% և ավելի) առավելագույն միանվագ ՄԹԿ կազմում է 0.15մգ/մ³, միջին օրեկան ՄԹԿ՝ 0.05մգ/մ³:

4.5. Զրային ռեսուրսներ

Ուսումնասիրվող շրջանը պատկանում է Արաքս գետի ավազանի Սևան-Հրազդանի ենթաավազանին:

«ՎԱՐ-ՎԱՐ» տեղամասը ծագումնաբանորեն կապված չէ Արաքս գետի հիդրոլոգիական ռեժիմի հետ: Արաքս գետի վրա գտնվող հիդրոլոգիական դիտարկման կետերի 5-7 տարիների դիտարկման տվյալները ցույց են տալիս, որ Արաքս գետը տարվա մեջ մեկ անգամ վարարում է: Վարարումները սկսվում են սկսվում է մարտի 15-20-ից և ավարտվում հունիսի 15-30-ին, տևողությունը 90-103 օր է: Այս շրջանում ջրի ծախսը կազմում է միջինը 1690մ³/վրկ:

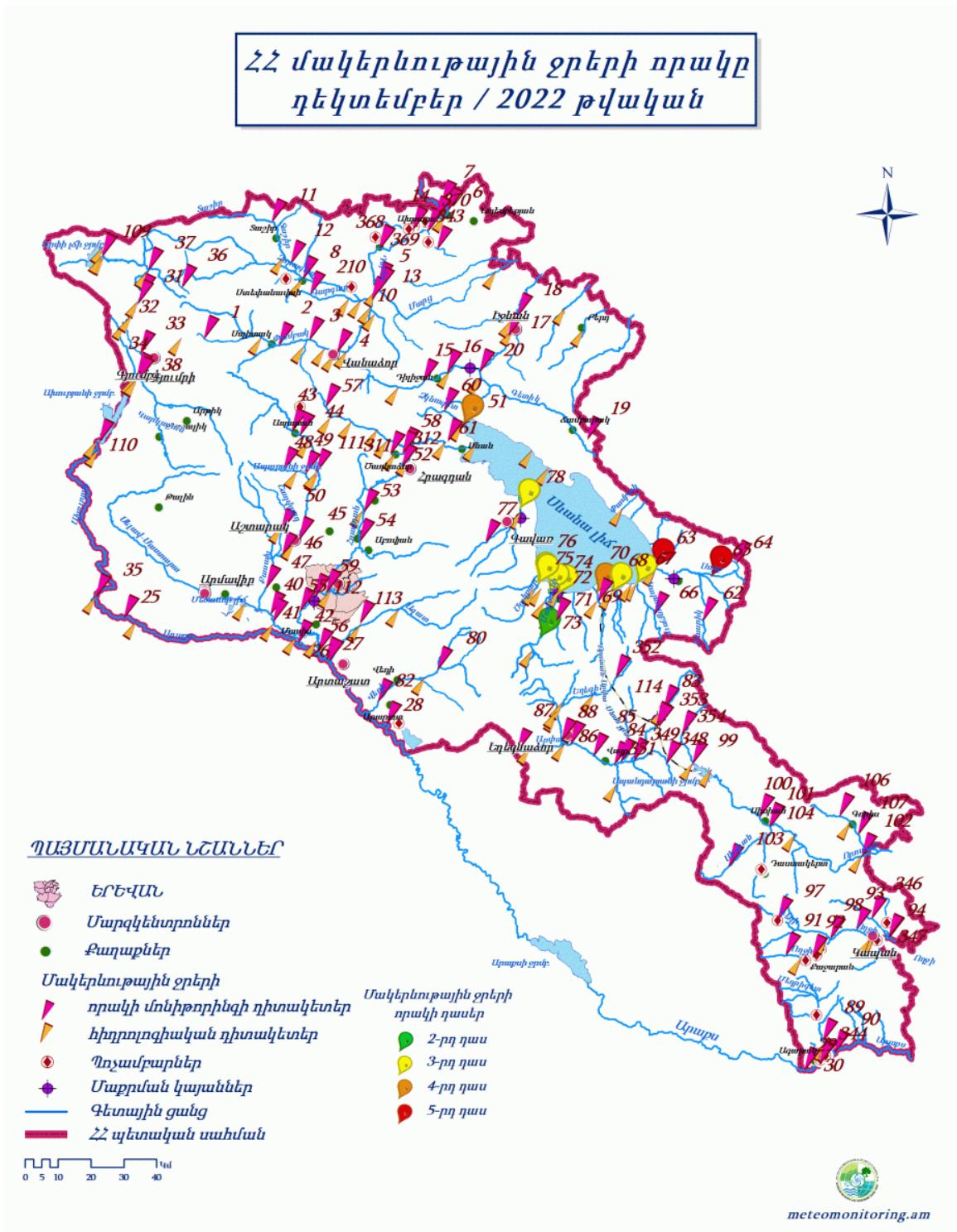
Զրի առավելագույն նվազումը տեղի է ունենում օգոստոս-սեպտեմբեր ամիսներին, եթե ջրի ծախսը նվազում է մինչև 16.6 մ³/վրկ: Տարեկան ջրի միջին ծախսը կազմում է 167 մ³/վրկ: Զրի միջին տարեկան ծախսը կազմում է 86.2մ³/վրկ:

Արաքսի ջրերը հայտնի են պղտորության բարձր մակարդակով: Զրի տարեկան պղտորությունը կազմում է միջինը 1200գր/մ³, բերվածքների միջին ծախսը 200կգ/վրկ: Գարնանային վարարման ժամանակ առավելագույն պղտորությունը կազմում է 26000գր/մ³ և տևում է մեկ շաբաթ, բերվածքների ծախսը կազմում է 3100 կգ/վրկ:

Արաքս գետը սկիզբ է առնում Բյուրակն հրաբխային բարձրավանդակից (մոտ 3000մ բարձրությունից), մինչև Արարատյան դաշտ մտնելը հոսում է նեղ կիճերով, տեղադրությունը լայնացված հովտով, ունի մեծ անկում: Գետի երկարությունը 1720կմ է, ավազանը՝ 102 հազ.կմ²:

Հայցվող տեղամասից մոտ 0.5 կմ հեռավարության վրա Արաքս է թափվում Հրազդան գետը: Ըստ Շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից իրականացվող մշտադիտարկումների՝ Արաքս Հրազդան գետի թափման վայրում (գետաբերանում,

թիվ 56 դիտակետ, նկ.5) ջրերի ընդհանրական որակը գնահատվել է որպես վատ՝ 5-րդ դասի, ինչը պայմանավորված է ԹՎՊ, նիտրատ իոնի, կորալտի, երկաթի, կալցիումի, բարիումի, նատրիումի, ԸԱԱ, քլորիդ իոնի, ԸԼԱ, ԿՆ, ֆոսֆատ իոնի, նիտրիտ իոնի, սուլֆատ իոնի, ընդհանուր ֆոսֆորի, ամոնիում իոնի, մանգանի և վանադիումի պարունակությունների գերազանցումներով:

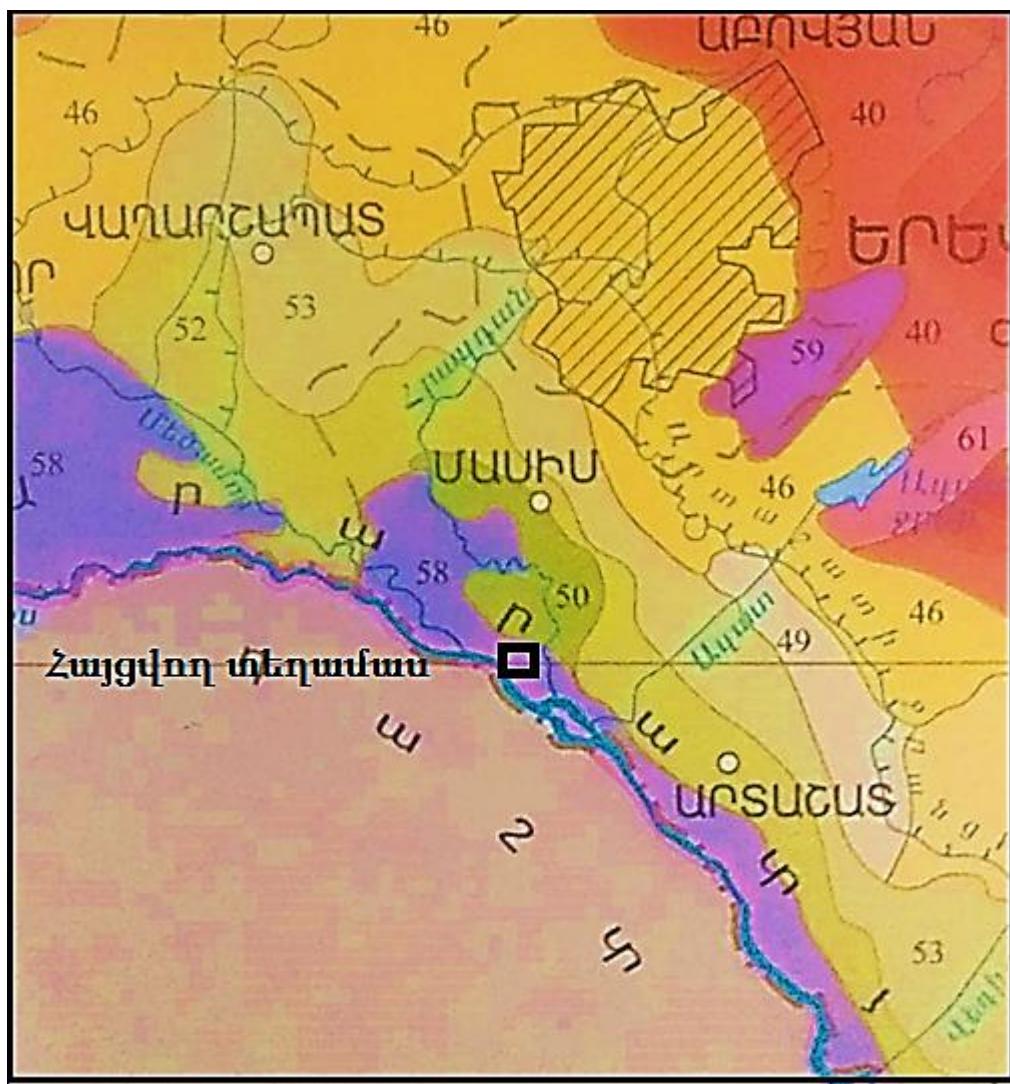
Նկ. 5 ՀՀ մակերևութային ջրերի որակի քարտեզ
(<http://armononitoring.am/page/17#ararat>)

Հայցվող տեղամասի հարակից շրջաններում Արաքս գետի գարնանային

վարարման ժամանակ, որը սովորաբար տեղի է ունենում մայիս-հունիս ամիսներին, գետնաջրերի մակարդակը բարձրանում է մինչև 1.2 – 1.8մ: Այս վարարումները չեն կարող որևէ կերպ ազդեցություն ունենալ տեղամասում իրականացվող երկրաբանական ուսումնասիրությունների վրա, հատկապես այն դեպքում, եթե երկրաբանական աշխատանքները տեղամասում նախատեսված է իրականացնել երրորդ եռամսյակում՝ սակավաջուր սեզոնի ընթացքում:

4.6. Հողեր

Հայցվող տեղամասի շրջանում զարգացած են աղուտ-ալկալի մարգագետնային (մարգագետնային գորշ ոռոգելի) սոդա-սուլֆատաքլորիտային հողերը (նկ.6):

Նկ. 6: Շրջանի հողատեսքերի սխեման (Հատ ՀՀ Ազգային առաքի)

Աղուտ-ալկալի հողերը աչքի են ընկնում խիստ թույլ հումուսացվածությամբ (մինչև 1%), բարձր հիմնայնությամբ, կարբոնատների զգալի պարունակությամբ (15-18%), շերտավորված մեխանիկական կազմով: Պրոֆիլում պարզորոշ առանձնացվում է մակերեսային աղային հորիզոնը, որտեղ հեշտ լուծվող աղերի քանակը 2% և ավելիէ, սակայն դեպքի ստորին շերտերը նրա պարունակությունը նվազում է (նկ.7): Հողերի գերակշռող մասին հատկանշական է փոխանակային նատրիումի բարձր

պարունակությունը (առանձին շերտերում 20-25 մգ/էկվ):

Մարգագետնային գորշ ոռոգելի հողերը ձևավորվել են Արարատյան հարթավայրի բնահողային շրջանում՝ Արաքս գետի և նրա ձախակողմյան վտակների բերվածքների վրա, մարդու ներգործության պայմաններում: Այն հատվածներում, որտեղ հանքայնացված խորքային ջրերը մոտ են մակերեսին, առաջացել են նաև հիդրոմորֆ աղուտ-ալկալի հողեր: Այս հողերը տարածված են Արարատյան հարթավայրի համեմատաբար ցածրադիր թույլ թեք հարթություններում: Այս տիպի հողերում հողագոյացնող պրոցեսներն ընթացել են հիդրոմորֆ ռեժիմի պայմաններում: Մարգագետնային գորշ հողերում հումուսի քանակը կազմում է 3 - 3.5%: Դրանց քիմիական հատկությունները ներկայացված են աղյուսակ 7-ում:

Նկ.7: Աղուտ-ալկալի հողի կտրվածքը:

Աղյուսակ 7.

Հողի տիպը և ենթատիպը	Խորությունը, սմ	Հումուս, %	CO ₂ , %	Կանված հումքերի գումարը, մ.էկվ. 100գ հողում	Լուծքողիչուն պիտուղ- Բ-Հ
Մարգագետնային նգորշ ոռոգելի	0-21	1.8	6.0	26.8	8.4
	21-43	1.6	6.3	28.0	8.4
	43-65	0.9	7.9	31.9	9.0
	65-92	0.8	6.8	22.0	9.4
	92-182	0.9	6.8	36.8	9.5

Երևակման տեղամասը գտնվում է ՀՀ Արարատի մարզի Արտաշատ համայնքի Արաքսավան բնակավայրի սեփականություն հանդիսացող գյուղատնտեսական

նշանակության 03-016-0141-0009, 03-016-0142-0002 և 03-016-0141-0005 ծածկագրերով հողամասերի տարածքում:

Հայցվող տարածքի հողերը գտնվում են ելակետային վիճակում, չկան հողն աղտոտող աղբյուրներ:

Հողամասերը գյունշանակության են, արևմտյան թևում հողը չի մշակվում իսկ հարավ-արևելյանում՝ տնկարկի մեծ մասը չորացել է հողերի աղուտացման պատճառով:

Հայցվող տեղամասում մինչև նախատեսվող գործունեությունը իրականացնելը ուղիղ խախտում, կամ վերականգնված հողեր, կամ լցակույտեր կամ հանված, պահեստավորված պահպանված հողաբուսական շերտ առկա չեն:

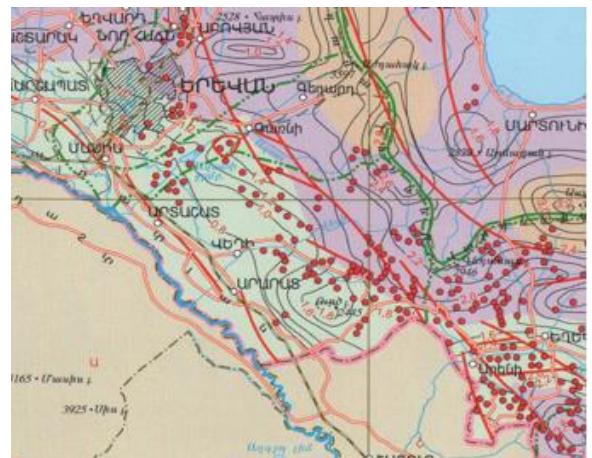
4.7. Մեյսմիկ բնութագիրը և սողանքային երևույթներ

Արարատի մարզի տարածքում սողանքային երևոյթները զարգացած են հիմնականում հյուսիս-արևելյան մասի նախալեռնային բնակավայրերում: Մարզը գտնվում է ոչ ակտիվ սեյսմիկ գոտում և սողանքների ակտիվացումը հիմնականում կրում է սեզոնային բնույթ և առաջանում է հիմնականում գրունտային զանգվածների գրավիտացիոն տեղաշարժով:

Հայցվող տեղամասում սողանքային երևույթները բացակայում են (նկ. 8-9): Նախատեսվող գործունեության վայրի շրջանում գրունտների առավելագույն արագացումները տատանվում են 0.2 - ից մինչև > 0.25 g, սահմաններում, որը համապատասխանում է 8 - 8.25 բալի:

Նկ.8: ՀՀ Արտաշատ-Հովտաշեն սեզմենտի առավել վտանգավոր սողանքների քարտեզ

ՊԱՅՄԱՆԱԿԱԲՆ ԽԸԼԵՆՆԵՐ	
	Սովանքընթեր
	Խոշոր տուամբային տարածքներ
	Հողմահարման գոլդիներ
	Ձերմաթիմական
	Ձերմաստենաբիժուական
	Նևուելկուտմական բարձրացումների հավասարագեեր (կմ)
	Տեկստուական խախտումներ
	Ավագանների սահմաններ
	Սևանա լճի
	Գևոսային նորկորդ կարգի
	Գևոսային նորորդ կարգի
	Գևոսային շորորդ կարգի

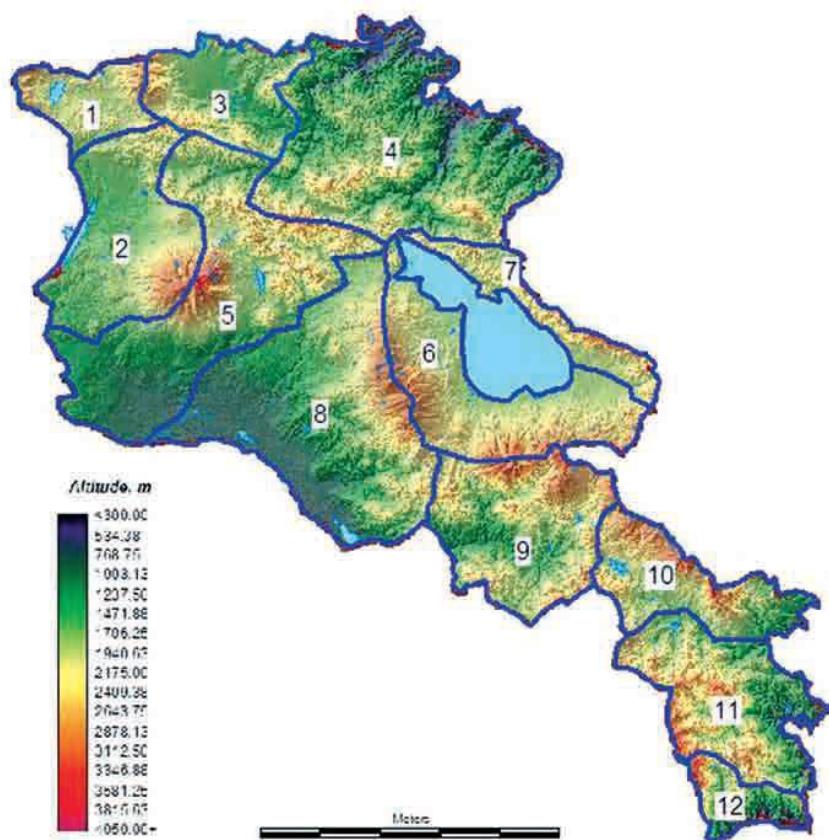
Նկ.9: ՀՀ սողանքների քարտեզ ըստ ՀՀ

ազգյին ատլասի:

Ներկայացված քարտեզներից երևում է, որ հայցվող տեղամասում և դրա շրջակայրում սողանքներ գոյություն չունեն: Ընդհանրապես հարթավայրերում սողանքներ տարածված չեն: Սողանքային երևույթները լեռնային շրջաններին են բնորոշ:

4.8. Բուսական և կենդանական աշխարհ

Հայցվող տեղամասը մտնում է Երևանի ֆլորիստիկ շրջանի մեջ (նկ.10), որտեղ գերակշռում է անապատային հալոֆիլ բուսականություն:

Նկ. 10: Հայաստանի ֆլորիստիկ շրջանները (Տամանյան, Փայալու, 2009): Երևանի ֆլորիստիկ շրջանը 8-րդ է:

Արաքսավանի ավագի հանքավայրի «ՎԱՌ-ՎԱՌ» տեղամասի և հարակից շրջանի բուսականությունը ներկայացված է համեմատաբար երիտասարդ, ստորին չորրորդական դարաշրջանից ՀՀ տարածքում իհայտ եկած աղասեր անապատային բուսատեսակներով:

Տեղամասի սահմաններում համատարած բուսական ծածկույթ չի ձևավորվում, ինչը պայմանավորված է այն փաստով, որ տեղամասը յուրաքանչյուր տարի Արաքս գետի վարարման շրջանից հետո ծածկվում է ավագային, ավազակողմային խառնորդի նոր շերտով: Ավազակուտակի մակերեսին նախնական դիտարկումների ժամանակ (2020 թվականի ամառ-աշուն) նշվել են անցողունիկ հեռացած (Puccinellia

distans), սեղ սողացողը (*Elytrigia repens*), դաշտավլուկ սոխուկային (*Poa bulbosa*) և սովորական եղեգը (*Phragmites communis*), որն աճում է գետի բնական հոսքի հարևանությամբ՝ առավել ձահճացած հատվածում: Զրային բուսականություն Արաքս գետին բնորոշ չէ, քանի որ գետի ջրերը արագահոս են և պղտոր, ինչպես նաև հազեցած են միներալային մասնիկներով:

Թոշնաշխարհի ներկայացուցիչներից տեղամասում դիտարկվել են մոխրագույն ագռավ, սովորական կաշաղակ, տնային ձնձղուկ, դիտվել է նաև արտույտի թռիչ: Ավագային կուտակում նկատվել են անձրևորդեր, մրջուններ, սարդեր, կանաչ դոդոշ: Լսվել է ծղրիդի ձռոց: Խոշոր կաթնասուններ, դրանց բներ կամ որչեր տեղամասի տարածքում չեն նշվել, ինչը պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ հայցվող տեղամասի հարևանությամբ գործում է Նորամարգի ավագի հանքավայրը: Ըստ էության, հանքավայրում կատարվող արդյունահանման աշխատանքները հանդիսանում են աղմուկի և անհանգստության աղբյուր վայրի կենդանիների համար: Սակայն հարակից գյուղերի բնակիչները նշում են գայլերի և շնագայլերի առկայությունը, դրանց կողմից պարբերաբար կատարվող հարձակումները մանր եղջրավոր անասունների վրա:

Արաքս գետի ջրերում հանդիպում են թեփուկ, ձանառ, լոք, կամրմրախայթ:

Կենդանիների և բույսերի կարմիր գրքերում գրանված տեսակներ երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տարածքում չեն դիտարկվել:

Հայցվող «ՎԱՌ - ՎԱՌ» տեղամասի շրջանում Բույսերի կարմիր գրքում գրանցված տեսակներից հայտնի են.

- Միկրոկնեմում մարջանանման (նկ.7) – վտանգված տեսակ է, հայտնի է Մասիս և Բուրաստան գյուղերի շրջակայքում՝ աղակալած ձահիճներում և աղուտներում, տեղամասից մոտ 7կմ հեռավորության վրա,
- Իիրիկ մուսուլմանական (*Iris musulmanica*, նկ.8) – վտանգված տեսակ, աճում է Մխչյան և Մասիս գյուղերի շրջակայքում՝ տեղամասից 4-5կմ հեռավորության վրա,
- Չրահարս փոքր (*Najas minor*. Նկ.9 – խոցելի տեսակ, հայտնի է Մասիս քաղաքի շրջակայքից, տեղամասից մոտ 7կմ հեռավորության վրա,
- Կղմուխ Օշեի (*Inula aucheriana*, նկ.10) – վտանգված տեսակ, հայտնի է Մասիս քաղաքի շրջակայքից, տեղամասից մոտ 7.5կմ հեռավորության վրա,
- Բիեներցիա շուրջաթթի (*Bienertia cycloptera*, նկ.11) - կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ, հայտնի է Մասիս գյուղի շրջակայքում, տեղամասից մոտ 5կմ հեռավորության վրա:

Կենդանիների կարմիր գրքում գրանցված տեսակներից «ՎԱՌ-ՎԱՌ» տեղամասի շրջանում հայտնի են.

- Ուբադչի ձպուռ – սահմանափակ արեալով հազվագյուտ տեսակ, հայտնի է Բուրաստան գյուղի շրջակայքից, հայցվող տեղամասից մոտ 5.5կմ հեռավորության վրա,
- Սիմպեկտա ձպուռ – հազվագյուտ տեսակ է, հայտնի է Աշտարակ քաղաքի շրջակայքում, հայցվող տեղամասից շուրջ 10կմ հեռավորության վրա,
- Վան Բրինկի նետիկ – հազվագյուտ տեսակ է, հայտնի է Մասիս քաղաքի շրջակայքից, հայցվող տեղամասից մոտ 6կմ հեռավորության վրա,
- Սևծովյան ձպուռ – ծայրահեղ սահմանափակ արեալով հազվագյուտ տեսակ, հայտնի է Մասիս քաղաքի շրջակայքից, տեղամասից մոտ 6.5կմ

հեռավորության վրա,

- Անդրկովկասյան տակիրյան կլորագլուխ – խիստ սակավաթիվ, անհետացող տեսակ, հատնի է Արտաշատի տարածաշրջանի նոսր քսերոֆիտ (չորասեր) բուսածածկով ավագուտային և աղուտային կիսաանապատներում,
- Փոքր ճագարամուկ - Արարատյան հարթավայրի նեղ արեալային էնդեմիկ տեսակ է, խիստ մասնատված արեալով, հայտնի է Արարատի մարզի կավային և խճաքարային կիսաանապատներում, աղուտներում և փոքր ավագուտներում (տակիրներ), չոր լեռնատափաստանի աղուտային և անապատացած բիոտոպերում, հաճախ աղուտային, ավելի հազվադեպ՝ օշինդրային բուսական խմբավորումներով:
- Բզակտուց Recurvirostridae: Կարգավիճակը՝ խոցելի տեսակ է: Տեսակն ընդգրկված է ԲՊՄՄ կարմիր ցուցակում (ver.3.1.) «Least Concern» կարգավիճակով: Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցուցակի չափորոշիչներով գնահատվում է որպես «խոցելի»՝ VU D1: Գտնվում է հայցվող տարածքից 1650 մ հեռավորության վրա:
- Տափաստանային մկնաձուռակ - Circus macrourus: Կարգավիճակը՝ հազվագյուտ, նկատելիորեն կրծատվող թվաքանակով տեսակ է: Ողջ տարվա ընթացքում չվահյուր: Տեսակն ընդգրկված է ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում (ver.3.1) «Near Threatened» կարգավիճակով: Բնության պահպանության միջազգային միության կարմիր ցուցակի չափորոշիչներով գնահատվում է որպես «Կտանգված» EN Blab (iii) + 2ab (iii); D: Գտնվում է հայցվող տարածքից 1200մ հեռավորության վրա:

Նկ.7: միկրոկնեմում
(*Microcneumon coraloides*)

Նկ.8: Հիրիկ մուսուլմանական (Iris musulmanica)

Նկ.9: Ջրահարս փոքր (*Najas minor*)Նկ.10: Կղմուղ օշի (*Inula aucheriana*)Նկ.11: Բիեներցիա շուրջաթի (*Bienertia cycloptera*)

4.9. Վտանգված էկոհամակարգեր, բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ

Արաքսավանի ավազի հանքավայրի «ՎԱՂ-ՎԱՂ» տեղամասը ներառված չէ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների սահմաններում: Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ չկան նաև հայցվող տեղամասին հարակից տարածքներում: Արարատի մարզում, հայցվող տեղամասից մոտ 15կմ հեռավորության վրա, գտնվում է «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցը, որը հիմնադրվել է 1958 թվականին: Արգելոցը գտնվում է Արարատի մարզում Արարատյան դաշտի հարևանությամբ՝ Գեղամա լեռնաշղթայի լեռնաբազուկների, Երանոսի և Երախի լեռների վրա, երևակման տարածքից ավելի քան 20կմ հեռավորության վրա: Այն գրադարձնում է 23213.5հա տարածք, տեղակայված է ծովի մակարդակից 700-ից մինչև 2800 մ բարձրության վրա: Արգելոցի բուսական աշխարհը ներառում է անոթավոր բույսերի 1849 տեսակ: Ավելի քան 80 տեսակ ընդգրկված են Հայաստանի Կարմիր գրքում, իսկ 24 տեսակը էնդեմիկ են: Արգելոցի տարածքի 16%-ը անտառածածկ է: Բացատները, թփուտները և մացառուտները զբաղեցնում են տարածքի մետ 20%-ը: Տարածքի մնացած 64%-ը գրադարձնում են լեռնային քսերոֆիլսների տարրեր տիպի համակեցություններ:

Կենդանական աշխարհը ներառում է կաթնասունների՝ 44, թռչունների՝ 192, սողունների՝ 33, երկկենցաղների՝ 5 և ձկների՝ 9 տեսակներ: Արգելոցի ժայռային, քարքարոտ, խիստ թեքություն ունեցող սարալանջերը ապրելավայր են հանդիսանում գորշ արջի (*Ursus arctos syriacus*), բեզոարյան այծի (*Capra aegagrus*), կովկասյան ընձառյուծի (*Panthera pardus ciscaucasica*) համար, որոնք գրանցված են Հայաստանի Կարմիր գրքում:

Արգելոցի առանձնահատկություններից է նաև պատմական և մշակութային հարուստ ժառանգությունը՝ սկսած վաղնջական ժամանակներից: Տարածքը սերտորեն կապված է հայ ժողովրդի պատմության և պատմական անցյալի փառահեղ դրվագների հետ՝ սկսած բազմաստված հեթանոսական և հելլենիստական մշակույթի շրջաններից: Արգելոցում մինչ օրս պահպանվում են բազմադարտարապետական հուշարձաններ, բույսերի և կենդանիների եզակի տեսականներ, լանդշաֆտների հիմքանչ բազմազանություն:

Տեղամասից մոտ 25կմ հեռավարության վրա է գտնվում մեկ այլ բնության հատուկ պահպանվող տարածք՝ «Գոռավանի ավագուտներ» պետական արգելավայրը, որտեղ բուսականության հիմնական տիպը ավագային ջուղգունային անապատն է: Սա միակ տեղամասն է Փոքր Կովկասում որտեղ ներկայացված են ջուղգունի համակեցությունները, և խիստ հազվագյուտ է ողջ Կովկասի համար: Արգելավայրը անոթավոր բույսերի հազվագյուտ և անհետացող տեսակների բացարձակ թվաքանակով Հայաստանում գտնվում է առաջին տեղում /10 տեսակներ գրանցված են Հայաստանի Կարմիր գրքում/: Ընդհանուր առմամբ արգելավայրի տարածքում աճում են 160 տեսակի անոթավոր բույսեր: Էնդեմիկ ներկայացուցիչներից են Salsola tamamschjanae, Acantholimon araxanum: Այստեղ աճում են նաև ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված հազվագյուտ և արժեքավոր մի շարք այլ տեսակներ: Որևէ աշարավորների փառնան հաշվում է մոտ 20 տեսակ: Տարածքից հայտնի են Հայաստանի համար էնդեմիկ հանդիսացող 12 տեսակ բգեզներ:

«ՎԱՐ-ՎԱՐ» տեղամասից մոտ 17կմ հարավ-հարավ-արևելք գտնվում է «Խոր վիրապ» պետական արգելավայրը, որը հիմնվել է 2007 թվականի հունվարի 25-ի N975-Ն որոշմամբ Փոքր Վեդու գյուղական համայնքի վարչական սահմաններում, Արաք գետի ձախակողմյան մասի Խոր Վիրապ եկեղեցական համալիրի և Հայաստանի հնագույն մայրաքաղաք Արտաշատի աջակողմյան հատվածում գտնվող՝ 50,28 հեկտար տարածքում խոնավ տարածքի Էկոհամակարգի, որա բաղադրիչների, բուսական ու կենդանական տեսակների պահպանությունը, բնականոն զարգացումը, վերարտադրությունն ու կայուն օգտագործումն ապահովելու նպատակով: Արգելավայրի հատուկ պահպանության օբյեկտները մերձարաքսյան խոնավ տարածքի Էկոհամակարգի յուրահատուկ կենդանական աշխարհն ու ջրածահճային բուսականությունն են:

Արգելավայրի հիմնական խնդիրներն են՝

«Խոր Վիրապ» արգելավայրի լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության բնականոն զարգացման ապահովումն ու պահպանությունը.

1) խոնավ տարածքի Էկոհամակարգի Էկոլոգիական հավասարակշռության, այդ թվում՝ ջրային ռեժիմի պահպանությունը.

2) վայրի բուսատեսակների և կենդանիների բնական միջավայրի պահպանությունը.

3) վտանգված, կրիտիկական վիճակում գտնվող, խոցելի, անհետացման եզրին գտնվող, ինչպես նաև Հայաստանի Կարմիր գրքում ընդգրկված բույսերի և կենդանիների տեսակների պահպանությունն ու վերարտադրությունը.

4) գիտածանաշղողական և Էկոլոգիական գրոսաշրջության իրականացման նախադրյալների ստեղծումը:

ՀՀ կառավարության 14.08.2008թ.-ի N967-Ն որոշմամբ հաստատվել է ՀՀ տարածքի բնության հուշարձանների ցանկը, որոնք նույնպես հանդիսանում են բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ: ՀՀ Արարատի մարզում հաշվառված են

բնության հետևյալ հուշարձանները.

Հ/Հ	Անվանումը	Տեղադիրքը
1.	«Անձավիկ» քարանձավ	Վեդի քաղաքից մոտ 20 կմ հս-արև, Ուխտուակունք գետի աջ ափին, Դարբանդ գետի հետ միախառնման տեղից 8 կմ հոսանքով վեր, 40 մ գետի հունից քարձր, ծ.մ-ից 2100 մ բարձրության վրա
2.	«Դաշտաքար» քարանձավ	Դաշտաքար գյուղից 0,2 կմ հվ, Ասահավատքար լեռան հս լանջին, հիմքից 400մ բարձրության վրա
3.	«Մեծ հոր» համակարգ անձավային համակարգ»	Շաղափ գյուղից 3 կմ հս-արև, ծ.մ-ից 2200 մբարձրության վրա
4.	«Անանուն» շերտավոր նստվածքներ	Տիգրանաշեն-Պարույր Սևակ գյուղերի ճանապարհի 17-րդ կմ-ի վրա
5.	«Անանուն» անտիկլինալ ծալք	Երևան-Մեղրի խճուղու 81-րդ կմ (Տիգրանաշեն-Պարույր Սևակ հատվածի 15-րդ կմ)
6.	«Անանուն» ծալքավոր ստրոկտուրա	Երևան-Մեղրի խճուղու 81-րդ կմ (Տիգրանաշեն-Պարույր Սևակ հատվածի 15-րդ կմ)
7.	«Անանուն» ծալքագոյացման մերկացում	Ուրցաձոր գյուղից 4,5 կմ դեպի հս, Վեդի գետիաց ափին
8.	«Հորթունի» բրածո ֆլորա	Զանգակատուն գյուղից 8 կմ հս-արև
9.	«Ջերմանիսի» բրածո ֆլորա	Ուրցաձոր գյուղից մոտ 20 կմ գետի հոսանքով վեր, նախկին Ջերմանիս գյուղատեղիի մոտակայքում
10.	«Վեդի գետի ավազանի» բրածո ֆաունա	Վեդի գետի ավազան, Ուրցաձոր գյուղից 15 կմհս-արև
11.	«Աղակալած ճահճուտ»	քաղ. Արարատ, հանքային աղբյուրների մոտ, ծ.մ-ից մոտ 850 մ բարձրության վրա

Հայցվող տեղամասի տարածքում, ինչպես նաև Մասիս, Բուրաստան, Նորամարգ, Հովտաշեն, Մխչյան բնակավայրերի և դրանց հարակից տարածքներում բնության հուշարձաններ հաշվառված չեն:

«Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցի տարածքն զբաղեցնում է 63794.7 հա մակերես, ընդգրկում է «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցը, Ուրցի լեռնաշղթայի ստորոտը, Երախի լեռնաշղթան, «Գոռավանի ավագուտներ» արգելավայրը, մինչև Ազատ գետի կիրճն ընկած տարածքը՝ ներառյալ Երանոս լեռը: Պոտենցիալ տարածքի և ավազի երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տեղամասի միջև նվազագույն հեռավորությունը կազմում է մոտ 20կմ:

«Խոր Վիրապ-Արմաշ» պոտենցիալ տարածքն զբաղեցնում է 6998.2 հա մակերես, ընդգրկում է «Խոր Վիրապ» արգելավայրը և «Արարատյան աղակալած ճահճներ» բնության հուշարձանը՝ ներառյալ մինչև Նախիջևանի ինքնավար հանրապետության հետ սահմանը և հարավում Արաքս գետն ընկած տարածքները: Պոտենցիալ տարածքի և «ՎԱՐ-ՎԱՐ» տեղամասի միջև նվազագույն հեռավորությունը կազմում է մոտ 17կմ :

5. ՍՈՑԻԱԼ-ՏԱՏԵՍԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐ

Ենթակառուցվածքներ

Արաքսավանի ավագի հանքավայրի «ՎԱՐ-ՎԱՐ» հայցվող տեղամասը տարածականառումով գտնվում է ՀՀ Արարատի մարզում:

Մարզի ընդհանուր տարածքը՝ 2096 քկմ է, կազմում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքի 7 %-ը:

Մարզն ունի շուրջ 258.9 հազար բնակչություն, որից 73.0 հազ. քաղաքաբնակչություն (28%), 185.9 հազարը՝ գյուղաբնակ (71%): Արարատի մարզի բնակչության խտությունը՝ 141 մարդ մեկ քառակուսի կիլոմետրի վրա, Արմավիրի մարզի բնակչության խտությունը կազմում է 215 մարդ 1 քկմ-ի վրա, այն դեպքում երբ ՀՀ-ում միջին խտությունը կազմում է 101 մարդ: ՀՀ-ում ամենաբարձր բնակչության խտությունը գրանցված է մայրաքաղաքում՝ 4815 մարդ 1 քկմ-ի վրա: Արարատի մարզը այս ցուցանիշով մարզերի մեջ գրավում է 2-րդ տեղը Արմավիրից հետո:

Մարզի բնակչությունը համարյա հավասարաշափ տեղաբաշխված է 3 տարածաշրջաններում: Մարզի մշտական բնակչությունը ըստ տարածաշրջանների հետևյալն է՝ ամբողջ ազգաբնակչությունը կազմում է 258.9 հազար մարդ, որից Արտաշատի տարածաշրջանում 90.4 հազար մարդ, Արարատի տարածաշրջանում՝ 89.5 հազար մարդ, Մասիսի տարածաշրջանում՝ 79 հազար մարդ:

Արարատի մարզում բնակչության տեղաբաշխումը հավասարաշափ չէ, ամենամեծ կուտակումը մարզում Արտաշատի և Մասիսի տարածաշրջաններում են՝ հիմնականում հարթավայրային մասում դեպի մայրաքաղաքի ուղղությամբ, դեպի նախալեռնային և լեռնային բնակավայրեր՝ բնակչության խտությունը կտրուկ նվազում է:

Մարզը բնակչությամբ համարյա միատարր է, հիմնականում բնակեցված է հայերով՝ 93%, ազգային փոքրամասնություններից մարզում ապրում են եզրիներ 2.5%, ասորիներ 0.09%, քրդեր 0.05%, ռուսներ 0.4%:

ՀՀ Արարատի մարզի տնտեսապես ակտիվ բնակչության թիվը 128.1 հազար մարդ է, որը կազմում է մարզի ընդհանուր բնակչության 49.5%-ը: Տնտեսապես ակտիվ բնակչության կշիռը Արարատում գերազանցում է հանրապետության միջին ցուցանիշը և Արմավիրի մարզի ցուցանիշը:

Արարատի մարզում տնտեսական ակտիվության ցուցանիշը կազմել է 69.3%, որը հանրապետական միջին ցուցանիշից բարձր է 6.8%-ով: Տարբերություններ կան տղամարդկանց (71.7%) և կանանց (65.2%), ինչպես նաև քաղաքային (44%) և գյուղական (82%) տարածքների միջև: Համեմատած Արմավիրի մարզի հետ տնտեսական ակտիվության մակարդակը բարձր 1.7%-ով:

ՀՀ Արարատի մարզում առկա են 7087 գործող (ակտիվ) ձեռնարկություններ, որը կազմում է հանրապետության մարզային ցուցանիշի 11.6%-ը, 10000 բնակչի հաշվով ձեռնարկությունների թիվը կազմում է 274, իսկ Արմավիրի մարզում առկա են 9087 գործող (ակտիվ) ձեռնարկություններ, որը կազմում է հանրապետության մարզային ցուցանիշի 14.9%-ը, 10000 բնակչի հաշվով ձեռնարկությունների թիվը կազմում է 341: Ինչպես և ՀՀ բոլոր մարզերում այստեղ նույնպես ձեռնարկություններից երակշռող մասը ունի մի քանի աշխատող և կարող են համարվել ՓՄՁ ձեռնարկություններ:

Մարզի տնտեսության հիմնական ցուցանիշներն ըստ ՀՀ տնտեսության ճյուղերի հետևյալն են՝ արդյունաբերություն՝ 12.9 %, գյուղատնտեսություն՝ 14.1 %,

շինարարություն՝ %, մանրածախ առևտուր՝ 2.7 %, ծառայություններ՝ 1.6 %:

Մարզը Հայաստանի արդյունաբերական և գյուղանտեսական առաջատարներից է՝ այստեղ մեկ շնչի հաշվով արտադրվող արդյունաբերական արտադրանքը ավել է քան ՀՀ միջին ցուցանիշը շուրջ 1.5 անգամ, իսկ գյուղատնտեսական արտադրանքը շուրջ 1.6 անգամ, այլ ոլորտներում մարզը զգալիորեն զիջում է ՀՀ միջին ցուցանիշներին:

Արդյունաբերություն Արարատի մարզը Հայաստանի Հանրապետության զարգացած արդյունաբերական մարզերից է: ՀՀ արդյունաբերության ծավալի 12.9 %-ը կազմում է Արարատի մարզի արդյունաբերական ձեռնարկությունների արտադրանքը: Արարատի մարզի տնտեսության մեջ էական կշիռ ունեն գինուկոնյակի 10-ից ավելի խոշոր գործարանները, “Արարատ – ցեմենտ”, “Ուկու կորզման ֆաբրիկան”, Արտաշատի, Արարատի պահածոների, “Մասիս տորակոն”, “Բնտերնեշնլ Մասիս տորակոն” գործարանները:

Արդյունաբերության առաջատար ուղղությունները սննդամթերքի, ներառյալ՝ խմիչքների, արտադրություններն են և այլ ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրությունը:

Մարզի բազմաճյուղ արդյունաբերության հիմնական և գլխավոր ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առավել զարգացած են հետևյալ 3 ճյուղերը.

1) սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրություն (մրգերի,

բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում, թորած ալկոհոլային խմիչքների արտադրություն)

2) ծխախոտի արտադրություն (ծխախոտի խմորում՝ ֆերմենտացիա)

3) ոչ մետաղական հանքային արտադրանքի արտադրություն (ցեմենտի, կրի, ազբոցեմենտային իրերի արտադրություն, քարի կտրում և վերամշակում):

Մարզի արդյունաբերական արտադրության 92.3%-ը բաժին է ընկել մշակող արդյունաբերությանը, որը հիմնականում գյուղմթերքի վերամշակությունն է և որը մեծապես պայմանավորված է մարզում գյուղատնտեսական բարձր արտադրողականությանք:

Գյուղատնտեսություն. Արարատի մարզի տնտեսության հիմքը գյուղատնտեսությունն է՝ այն հիմնականում մասնագիտացած է պտղաբուծության, խաղողագործության, բանջարաբուծության մեջ: Արարատի մարզի հարթավայրային և նախալեռնային գոտիները նպաստավոր են բուսաբուծության, իսկ լեռնային գոտիները՝ անասնապահության զարգացման համար: Մարզի ազգաբնակչության 71.5% բնակչում է գյուղական վայրերում, որոնց կենսունակությունը պայմանավորված է գյուղատնտեսական գործունեությամբ:

Մարզի գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ ներառյալ տնամերձերը՝ 164 696 հա, կազմում են մարզի ընդհանուր տարածքի 78.8%-ը: Գյուղատնտեսական հողատեսքերի 7.6%-ը: կազմում են մշակովի տարածքները՝ ներառյալ տնամերձերը 42 260 հա:

Մարզի ակտիվ գյուղատնտեսական ուղղվածության ձեռնարկությունները 31-են, որոնցից 6-ը զբաղվում են կաթի վերամշակմամբ, 2-ը՝ մսի, մնացած 23-ը՝ բուսաբուծական մթերքների վերամշակմամբ: Վերամշակող կազմակերպությունների կողմից Արարատի մարզում ավելացել են 24.4%-ով, հանրապետությունում՝ 44.6%-ով:

Մարզից արտահանվում է հիմնականում գյուղմթերքի վերամշակումից ստացված արտադրանք՝ գինի, կոնյակ, միրգ, բանջարեղեն, պահածոյացված

զյուղմթերք՝ և հանրապետությունու և հանրապետությունից դուրս մեծ պահանջարկ ունեն Արարատի մարզի քաղցրահամ մրգերը, բարջարեղենը, մուրաբաները, բնական հյութերը, չրերը: Մարզի արտահանման մեջ մեծ ծավալներ են կազմում բնական հանքաքարերի արտահանումը:

5.1.Հողերի տնտեսական յուրացման բնութագիր

Արաքսավանի ավագի հանքավայրի «ՎԱՐ-ՎԱՐ» տեղամասը գտնվում է Արատաշատ համայնքի Արաքսավան բնակավայրի վարչական սահմաններում:

Արաքսավան բնակավայրը զբաղեցնում է 5.1կմ² մակերես:

Բնակչություն՝ 901

Ընկած է Արտաշատ քաղաքից 7-8 կմ հեռավորության վրա: Նախկինում կոչվել է Սաբունչի, երբեմն կ Շահ զադե Ալի Սաբունչի: Վերանվանվել է 1978 թ-ին: Գյուղը տեղադրված է ծովի մակարդակից 827 մ բարձրության վրա:

Բնական լանդշաֆտները կիսանապատներ են, որոնք ոռոգման ընթացքում վեր են ածվել կուլտուր-ոռոգելի լանդշաֆտի: Ազրոկիմայական տեսակետից համայնքն ընկած է բացարձակ ոռոգման գոտում:

Բնակչությունը ձավորվել է գերազանցապես 1828-1829 թթ. Խոյ և Սալմաստ գավառներից ներգաղթածներից: 1831 թ-ին ունեցել է 474, 1897 թ-ին՝ 1000, 1939 թ-ին՝ 297, 1959 թ-ին՝ 138, 1979 թ-ին՝ 637 բնակիչ: Ըստ 2005 թ-ի ազգային վիճակագրական ծառայության տվյալների բնակչությունը կազմում է 793 մարդ, որից 46% տղամարդիկ են, իսկ կանայք՝ 54%: Մինչ աշխատունակ տարիքի բնակչությունը կազմում է 32%, աշխատունակ տարիքի ներլայացուցիչները՝ 56%, հետաշխատունակները՝ 12%: Գյուղն ունի 221 տնտեսություն: Ունի դպրոց, կապի հանգույց, բուժկետ, մանկապարտեզ, մշակույթի տուն:

Համայնքի տնտեսության մասնագիտացման ձյուղը զյուղատնտեսությունն է, համախառն բերքի մեծ մասը տալիս է բուսաբուծությունը: Գյուղատնտեսական նշանակության հողերը կազմում են շուրջ 377հա: Գյուղատնտեսական հողահանդակները ոռոգվում են, դրանք զբաղեցնում են ողջ մակերեսի 50%: Համայնքի հողերը օգտագործվում են զլսավորապես վարելահողեր զբաղեցնելով 234հա: Պտղատու և խաղողի այգիները փոքր տարածք են զբաղեցնում՝ 3.5 հա: Զբաղվում են են այգեգործությամբ, խաղողագործությամբ, դաշտավարությամբ, բանջարաբուծությամբ: Մշակում են ջերմասեր բանջարաբուժանային կուլտուրաներ՝ լոլիկ, տաքդեղ, սմբուկ, ձմերուկ, սեխ, ինչպես նաև հացահատիկ: Զբաղվում են նաև կաթնամսատու անասնապահությամբ:

Համայնքի հիմնախնդիրների մեջ գլխավորը ոռոգման ջրագծերի վերանորոգումն է: Կարևորվում է զյուղամիջյան ձանապարհների վերանորոգումը, մանկապարտեզի և մշակույթի տան վերանորոգումը (<http://ararat.mtad.am/about-communities/83/>):

Աշխատանքների պակասը և սոցիալ-տնտեսական անբարենպաստ պայմանները խթանում են բնակչության արտագնա աշխատանքի մեկնելուն: Համայնքի տարածքում գործում 7 խառը խանութներ: Բնակիչների հիմնական եկամուտը ստացվում է սեփականաշնորհված վարելահողերի և տնամերձ հողամասերի մշակումից, թռչակների և նպաստների ստացումից: Այս հիմնախնդիրների հաղթահարման հիմնական ձանապարհը ինտենսիվ զյուղատնտեսական արտադրությամբ զբաղվելն է, ջերմոցային տնտեսություններիստեղծումը:

Համայնքը կենտրոնին կապող միջիամայնքային ձանապարհները հիմնականում ասֆալտապատ են, ունի կապիտալ վերանորեգման խիստ կարիք: Ներհամայնքային

Ճանապարհների մոտ 40%-ը բարեկարգ են, խճապատված են, կարիք ունեն մշտական նորոգումների:

Համայնքում տեղադրված չեն ճանապարհային երթևեկության նշաններ: Համայնքի ներսում ավտոկանգառներ կան: Համայնքում տարածքով անցնում է մեկ ավտոբուս: Միջհամայնքային, ներհամայնքային և միջպետական ճանապարհները անցանելի են և գտնվում են բավարար վիճակում:

Երկրաբանական ուսումնասիրության նպատակով հայցվող տարածքը ներկայացված է զյուղատնտեսական նշանակության հողերով:

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների բնույթը և շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը ներկայացվել են Արաքսավան բնակավայրի բնակիչներին: Քննարկվել է նախատեսվող աշխատանքների մեթոդներն ու ծավալները, սոցիալական ծրագրերին ընկերության մասնակցությունը:

Ընդերքօգտագործման իրավունք հայցելու դիմումին կցված են հանրային քննարկումների արձանագրությունն և տեսաձայնագրությունը:

5.2. Պատմության, մշակութային հուշարձաններ

ՀՀ կառավարության 2002 թվականի հունվարի 24-ի թիվ 65-Ն որոշմամբ հաստատվել է ՀՀ Արարատի մարզի պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձանների ցանկը: Արաքսավան բնակավայրում պատմության և մշակույթի անշարժ հուշարձաններ հաշվառված չեն:

Հետևաբար հայցվող տեղամասում ծրագրավորվող երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքները չեն կարող բացասաբար անդրադարձ պատմամշակութային հուշարձաննի իրավիճակի վրա:

6. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԲԱՂԱԴՐԻՉՈՒՆԵՐԻ ՎՐԱ ՀԱՄԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹՅԱԳԻՐԸ

Հայցվող տեղամասում ինչպես արդեն նշվել է աշխատանքային ծրագրում նախատեսվում է կատարել միայն հորատման աշխատանքներ, որոնց տևողությունը՝ 7-8 օր է: Այս ընթացքում հնարավոր են աննշան ազդեցություններ մթնոլորտային օդի, ջրային ռեսուրսների և կենսաբազմազանության վրա:

6.1. Մթնոլորտային օդ.

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ընթացքում կիրառվող տեխնիկական միջոցները դառնալու է գազերի և փոշու արտանետման աղբյուր, որոնք կարձատու են լինելու և գնահատվում են աննշան:

Մակաբացման ապարների կամ լեռնային զանգվածի կուտակումներ երևակման տարածքում չեն առաջանալու:

Հորատման աշխատանքների ընթացքում փոշի չի առաջանալու քանի որ ավագների խոնավությունը բավականին բարձր է: Փոշեգոյացում կլինի միայն երևակման տարածքին մոտեցնող ձանապարհների վրա:

Աշխատանքների իրականացման ժամանակ ընկերությունը առաջնորդվելու է ՀՀ կառավարության 2006 թվականի փետրվարի 2-ի N160-Ն որոշմամբ, համաձայն որի ածխածնի օքսիդի, ազոտի օքսիդի (երկօքսիդի հաշվարկով), մրի և ծծմբային անհիդրիդի սահմանային թույլատրելի խտությունները (ՍԹԿ) համապատասխանաբար կազմում է 5մգ/մ³, 0.2մգ/մ³, 0.15մգ/մ³ և 0.5մգ/մ³:

Նախնական հաշվարկներին համաձայն, երևակման տարածքին մոտեցնող ձանապարհներին աշխատանքները սպասարկող մեքենաների տեղաշարժի հետևանքով գոյացող արտանետումները չեն գերազանցելու սահմանային թույլատրելի խտությունները (ՍԹԿ):

6.2. Հողային ծածկույթ.

Հողային ծածկույթի վրա ազդեցությունը բացառվում է, քանի որ երևակման տարածքում որևէ հողային աշխատանքի չի կատարվելու: Հողերի օտարում չի նախատեսվում: Հողային ծածկույթը մինչև 6 մ խորությամբ հատվելու են հորատանցքերով: Մակերևույթում հորատանցքերի հորատման արդյունքում առաջանալու են 112մմ տրամագծով անցքեր, որոնք հետագայում լցվելու են լեռնային զանգվածով: Սա պետք է դիտարկել, որպես ռելիեֆի վերականգնում:

6.3. Ջրային ռեսուրսներ

Հայցվող տեղամասը անմիջական կապ չունի ո՞չ Հրազդան և ո՞չ է Արաքս գետերի հետ: Այն գտնվում է Հրազդանի հնահունի այուվիալ նստվածքների շրջանում: Ամենամոտ հորատանցքը, գտնվում է Արաքս գետից 50 մ հեռավորության վրա: Արաքս կամ Հրազդան գետերի վրա հորատման աշխատանքները բացասական ազդեցություն չեն ունենալու, քանի որ հորատման աշխատանքների ընթացքում որևէ նյութ չի օգտագործվելու, այսինքն հորատանցքերից արտահոսքեր չեն լինելու:

Ստորերկրյա ջրերի մակարդակը գտնվում է 100 և ավելի մ խորությունների վրա, որոնց վրա հորատման աշխատանքները ազդեցություն չեն կարող ունենալ:

6.4. Բուսական և կենդանական աշխարհ.

Տեղամասի բուսականությունը ներկայացված է անապատային աղասեր բուսականության բնորոշ, Հանրապետության տարածքի ֆոնային տեսակներով, որոնք լայն տարածված են Արարատի և Արմավիրի մարզի անապատային լանդշաֆտներում: Խոշոր կաթնասունների ապրելավայրեր տարածքում չկան, չեն արձանագրվել Բույսերի և Կենդանիների Կարմիր գրքերում գրանցված տեսակներ, հետևաբար երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ազդեցությունը տարածքի կենսաբազմազանության վրա լինելու է նվազագույն:

6.5. Աղտոտում ընդերթօգտագործման թափոններով.

Երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների ժամանակ կարող են առաջանալ երեք տիպի թափոններ:

6.4.1. Հորատման թագիկների թափոններ

Այս տիպի թափոններն առաջանում են հորատման ընթացքում թագագլխիկների կարծր համաձուլվածքային հատվածի մաշվելու արդյունքում: Երևակման տեղամասում բոլոր 12 հորատանցքերը հորատելու համար մեկ թագիկը բավական է:

Հորատման թագիկների թափոնները բարձր ամրությամբ օժտված պողպատե ձուլվածքից կազմված իներտ մնացորդներ են:

Հորատման թագագլխիկը իրենից ներկայացնում է պողպատյա օղակ, որի ստորին մասը ամրանապորված է կարծր համաձուլվածքով կամ ալմատներով: Աշխատանքի ընթացքում այդ շերտը մաշվում է իսկ մնացորդը իրենից ներկայացնում է պողպատյա թափոն: Պողպատը իրենից ներկայացնում է երկաթի և ածխածնի համաձուլվածք:

ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թվականի դեկտեմբերի 25-ի N 430-Ն հրամանի Հավելվածում բերված «Ըստ վտանգավորության դասակարգված թափոնների Ցանկ» ում պողպատի կտորներ, որպես թափոն չեն նշվում: Այդ ցանկում առավել մոտ է «Չտեսակավորված պողպատ պարունակող թափոններ (այդ թվում՝ պողպատի փոշի)» տեսակը (3512011101004):

Համաձայն ՀՀ Կառավարության 15 հունիսի 2017թ. N 689 - Ն որոշման տվյալ թափոնի ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա կիխի «շատ ցածր», գործնականում անվտանգ, այն կդասվի վտանգավորության V դասին:

Հորատման աշխատանքներն իրականացվելու են կապալառու ընկերության կողմից և հորատման թագիկների ուստիլիզացիան կազմակերպվում է այդ կազմակերպության կողմից, ուստի պատվիրատու ընկերությունը հորատման թագիկների թափոնների կառավարում չի նախատեսում:

6.4.2. Նավթամթերքների և քսայուղերի մնացորդներ

Այս տեսակի թափոններն առաջանում են ավտոտրանսպորտային և տեխնիկական միջոցների շարժիչների շահագործման արդյունքում: Ցուղերը հաշվարկված են որոշակի ժամանակամիջոցի համար, որից հետո կորցնելով իրենց հատկությունները փոխարինվում են նորերով:

Համաձայն ՀՀ բնապահպանության նախարարի 2006 թվականի դեկտեմբերի

25-ի N 430-Ն «Ըստ վտանգավորության դասակարգված թափոնների Ցանկ»-ի տվյալ թափոնը համապատասխանում է «Բանեցված շարժիչների յուղերի թափոններ» տեսակին, դասիչ՝ 5410020102033 (3-րդ դաս): Այս թափոնի ազդեցությունը շրջակա միջավայրի վրա ըստ ՀՀ Կառավարության 15 հունիսի 2017 թվականի N 689-Ն որոշման, կարելի է գնահատել որպես «միջին», և այն կդասվի վտանգավորության III դասին՝ «չափավոր վտանգավոր»:

Այս տիպի թափոնները արտիրապարակում կամ տեղամասի որևէ վայրում չեն պահեստավորվելու կամ վերամշակվելու, քանի որ տեխնիկական միջոցներում քայուղերը ծառայում են որոշակի ժամանակ իսկ նորերով փոխարինումը իրականացվելու է համապատասխան մասնագիտացված կետերում, ուստի դրանց համար օբյեկտներ չեն նախատեսվում և շրջակա միջավայրի համար թափոնի բաղադրիչի վտանգավորության աստիճանի գործակից չի հաշվարկվում:

Հորատման հաստոցը հորատման աշխատանքները ավարտելուց հետո հեռացվելու է արդիրապարակից առավելագույնը 7-8 օրվա ընթացքում: Աշխատանքի ընթացքում կապալառու ընկերությունը նախատեսում է դիզելային վառելիքը տեղադրել 1000լ տարողությամբ տակառում, որը հարմարեցված է ինքնազնացի թափքին:

6.4.3. Կենցաղային աղբ

Այս տեսակին են պատկանում թուղթը, տեքստիլը, պլաստմասսան և այլն: Մեկ մարդու համար սահմանված նորման 0,3 մ³ (0,25տ/մ³) /տարի է: Տեղամասում մշտապես աշխատելու են երեք մարդ, որոնք արտադրելու են օրեկան 0.6կգ աղբ, 10 օրում աղբի քանակը կլինի 6կգ:

Կենցաղային տարածքներից առաջացած չտեսակավորված աղբը (բացառությամբ խոշոր եղանակի) պատկանում է վտանգավորության 4-րդ դասին, ծածկագիր՝ 91200400 01 00 4:

Այս թափոնները կտեղափոխվեն համայնքի մոտակա աղբահավաք կետեր, որտեղից պարբերաբար Կոմունալ ծառայության կողմից տեղափոխվում են շրջանի աղբավայր: Հետևաբար այս թափոնները շրջակա միջավայրի և մարդկանց առաղջության վրա որևէ բացասական ազդեցություն չեն ունենալու:

Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների վրա ազդեցությունների դրսերում չի նախատեսվում, քանի որ «Խոսրովի անտառ» պետական արգելոցը, «Գոռավանի ավազուտներ» և «Խոր Վիրապ» պետական արգելավայրերը գտնվում են հայցվող տարածքից համապատասխանաբար 20կմ, 25կմ և 17կմ: Հայցվող տարածքում հաշվառված չեն բնության հուշարձաններ:

Պատմամշակութային հուշարձաններ ավագի երկրաբանական ուսումնասիրության համար հայցվող տարածքում չկան, ինչը բացառում է որևէ բացասական ազդեցությունների դրսերում պատմամշակության ժառանգությանօրիենտների վրա:

Ստորև բերվում է շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա հնարավոր ազդեցության նախնական գնահատական մատրիցը (աղ. 6).

Աղյուսակ 6

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչներ	Գործողություններ	
	սարքավորումների և անձնակազմի տեղափոխման ընթացքում	Հորատման աշխատանքներ
Մթնոլորտային օդ	ցածր կարձատն	ցածր կարձատն

Զբեր	-	-
Հողեր	ցածր կարձատն	ցածր կարձատն
Կենսաբազմա- գանություն	աննշան	աննշան
Պատմամշակութային հուշարձաններ	-	-

6.6. Սոցիալական ազդեցության գնահատականը

Հետախուզական աշխատանքներն ամբողջությամբ ըստ ժամանակացույցի իրականացվելու են երկու եռամսյակ (սկզբ 2024թ առաջին եռամսյակից): Դաշտային աշխատանքները նախատեսված է կատարել 1-ին եռամսյակում: Կատարվելու են միայն հորատման աշխատանքներ, որոնց ծավալը ըստ նախատեսվել է մինչև 72գծ.մ:

Դաշտային աշխատանքների տևողությունը նախատեսվում է մինչև 7-8 օր: Տեխնիկական միջոցները աշխատանքների կատարման ողջ ընթացքում մնալու են տեղամասում: Վառելիքը մատակարարվելու է մոտակա լցակայաններից: Տեղամասում յուղերի կամ վառելիքի պահում չի նախատեսվում:

Այս ընթացքում տեղամասում աշխատելու է մեկ հորատող հաստոց (7-8 օր) և մեկ մարդատար ավտոմեքենա: Տեխնիկական միջոցների առկայության վերաբերյալ տվյալները բերված են տեխնիկական կարողությունների ու միջոցների առկայության մասին N Ձև 3 տեղեկանքում, որին կցված են տեխնիկական միջոցի (հորատման հաստոց) տեխնիկական անձնագրի ու ծառայությունների մատուցման պայմանագրի պատճեն: Ծառայություններն իրականացվելու են պայմանագրային հիմունքներով:

Բոլոր տեսակի աշխատանքները նախատեսվում է կատարել ՀՀ աշխատանքային օրենսդրության պահանջներին, աշխատանքների անվտանգության նորմատիվային փաստաթղթերին և այլ նորմատիվ ակտերին համապատասխան:

Աշխատանքների ընթացքում պահպանվելու է ՀՀ Առողջապահության նախարարի 2012թ. Սեպտեմբերի 19-ի թիվ 15-Ն հրամանով հաստատված սանհիտարական կանոնների և նորմերի պահանջները:

Աշխատողների համար ստեղծվելու են աշխատանքային և կենցաղային պայմաններ: Բուն դաշտային աշխատանքների տևողությունը մինչև 10 օր է (ծրագրով նախատեսված բոլոր դաշտային աշխատանքները միասին): Այդ ընթացքում դաշտում մշտապես (աշխատանքային ժամերին) լինելու են միջինը երեք մարդ:

Աշխատակազմը կունենա խմելու որակյալ ջրի և զուգարանների հասանելիություն, սնունդ ընդունելու և հանգստանալու համար անհրաժեշտ պայմաններ: Տեղամասում տեղադրվելու է անհրաժեշտ կահավորումներով վագոն – տնակ: Աշխատանքներն ավարտելիս դա կտեղափոխվի:

Աշխատակիցների օրեկան ջրի պահանջը ըստ նորաների կազմում է 25լ երեք հոգու համար օրեկան կպահանջվի 75 լ ջուր, 10 օրվա անհրաժեշտ կլինի 750լ ջուր, որը կվերցվի Արաքսավան բնակավայրի ընդհանուր ջրամատակարարման ցանցից, պայմանագրային հիմունքներով:

Քանի որ դաշտային աշխատանքները նախատեսվում է իրականացնել հունվար ամսին ուստի փոշենստեցման կարիք չի լինի, այնուամենայնիվ նախատեսվում է հորատման հարթակների և մոտեցման ձանապարհների ջրանում: Փոշենստեցման համար ըստ նորատիվների պահանջվող ջրի քանակը 1.5 l/m^2 է: 12 Նորատման հարթակների և մոտացման ձանապարհների ընդհանուր մակերեսը կազմում է 2300 m^2 : Մեկ անգամ ջրանում համար կպահանջվի 3450 l ջուր: Նախատեսվում է 10 օրվա ընթացքում կատարել երկու ջրանում, որի համար կպահանջվի 6900 l ջուր: Տեխնիկական ջրի մատակարարումը տեղամաս իրականացվելու է «Վեռլիա Զուր» ՓԲԸ-ի հետ կնքվելիք ծառայությունների մատուցման պայմանագրի շրջանակներում:

Կեղտաջրերը հավաքվելու են հորատիա զուգարանում, որը աշխատանքներն ավարտելուց հետո մաքրվելու է Արտաշատի քաղաքի քաղաքաշինության և կոմունալ ծառայության կողմից: Աշխատանքներն կարձատու են ուստի երկարաժամկետ միջոցառումներ չեն նախատեսվում:

Աշխատատեղերում, հասանելի վայրում, կլինեն առաջին օգնության բժշկական արկղիկներ և հակարդեհային միջոցներ: Աշխատակազմը կապահովվի համագեստով և անվտանգության անհրաժեշտ միջոցներով:

Անվտանգության սարքավորումների օգտագործումը կուսուցանվի, վերահսկվի և պարտադրվի: Աշխատանքի անվտանգության պահպանման համակարգը կնախատեսի հրահանգավորում, ուսուցում և գիտելիքների ստուգում:

Ֆիզիկական ազդեցությունները /օրինակ՝ աղմուկը/ կանխելու նպատակով տեխնիկա-տրանսպորտային միջոցները կունենան համապատասխան խլացուցիչներ: Բոլոր աշխատակիցները կապահովվեն անհատական պաշտպանության միջոցներով:

Սպասարկող անձնակազմի ընտրության ժամանակ առաջնահերթություն է տրվելու տեղի բնակչությանը:

Աշխատանքների կազմակերպման արդյունքում բնակչության տարիանման խնդիր չի առաջանալու:

Ընկերության ներկայացուցիչները պատրաստ են պարբերաբար հանդիպել համայնքի դեկավարության հետ, քննարկելու անհրաժեշտ օգնության ծրագրերը և համապատասխան ֆինանսական ներդրումներ կատարել համայնքի բյուջե: «ՎԱՐ-ՎԱՐ» ՍՊ ընկերությունը նախատեսում է Արաքսավան բնակավայրի բյուջե մինչև թույլտվության ավարտը միանվագ փոխանցել 100.000 ՀՀ դրամ :

6.7. Աղմուկ

Տարածքում հետախուզական աշխատանքներ իրականացնելիս աղմուկի աղբյուր կարող են հանդիսանալ այն տեխնիկականան միջոցներից, որոնք կողտագործվեն հորատման, փորձնական հանույթի և անձնակազմի ու բեռների տեղափոխման ժամանակ: Դրանք բոլորը լինելու են կարճաժամկետ և ցերեկային ժամերին, աղմուկի ինտենսիվությունն ու մակարդակը շատ ցածր է լինելու:

Հաշվի առնելով երևակման հեռավորությունը մոտակա բնակավայրերից (1.7 կմ), նախալեռնաթերվածքային թույլ ալիքածակ ձորակներով մասնատված ռելիեֆը, մեկ հերթափոխով աշխատանքային ռեժիմը՝ գումարային հաշվարկային ձայնային բնութագիրը շրջակա բնակավայրերի տարածքում կլինի բնակելի գոտիների համար սահմանված նորմերից (45ԴԲԱ) շատ ցածր:

6.8. Սանիտարա-պաշտպանիչ գոտի

Համաձայն 245-71 սանիտարական նորմերի, ոչ մետաղային հանքավայրերի համար սանիտարա-պաշտպանիչ գոտու մեծությունը կազմում է 50.0 մ:

Քանի որ մոտակա բնակավայրը գտնվում է շատ ավելի մեծ (1.7-2.4կմ) հեռավորության վրա, ուստի հատուկ միջոցառումներ չեն նախատեսվում:

**7. ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՎՆԱՍԱԿԱՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՆՎԱԶԵՑՄԱՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԲԱՊԱՀՊԱՍԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ
ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ**

Շրջակա միջավայրի բաղադրիչների վրա վնասակար ազդեցության մեղմացման/վերացման նպատակով նախատեսվում են հետևյալ բնապահպանական միջոցառումները.

- Վառելիքի հիմնական լիցքավորման և քայլուղերի փոխարինման աշխատանքները կատարվելու են հարակից բնակավայրերում՝ համապատասխան ծառայություն մասուցող կայաններում կամ «ՎԱՂ-ՎԱՂ» ՍՊ ընկերության արտադրական տարածքում:

- Փոշենստեցման նպատակով տեղամասին մոտեցնող ձանապարհի ջրցանում: Տեխնիկական նպատակներով անհրաժեշտ ջուրը տեղափոխվելու է մոտակա բնակավայրերից ցիստեռնով: Ըստ գործող նորմատիվների՝ 1մ² տարածքի ջրցանում համար անհրաժեշտ տեխնիկական ջրի քանակը կազմում է 1,5լ: Անհրաժեշտ տեխնիկական ջրի ծավալը կորոշվի օրական կտրվածքով՝ կախված աշխատանքների վայրից, ծավալից, եղանակային պայմաններից:

- Աշխատակիցների կենցաղային պայմանների ապահովման նպատակով տարածքում բեռնակղային տիպի վագոն-տնակի տեղադրում, որը կօգտագործվի որպես հանդերձարան և հանգստի սենյակ: Ջրցողարանի տեղադրում չի նախատեսվում՝ հաշվի առնելով ծրագրավորվող աշխատանքների փոքր ծավալները և կարճ տևողությունը: Աշխատակիցների կենցաղային անհրաժեշտ պայմանների ապահովման համար հարակից բնակավայրում վարձակալվելու է բնակելի տուն:

- Կեղտաջրերի հավաքում հորատիպ գուգարանում, որը հետագայում դատարկվելու է հատուկ ծառայության ուժերով՝ պայմանագրային հիմունքերով:

- Կենցաղային աղբի հավաքում հատուկ անթափանց տարողություններում և մոտակա աղբանց տեղափոխում:

- Օգտագործվող տեխնիկական միջոցների շարժիչների կարգավորում՝ աղմուկի նվազեցման, շրջանի կենդանական աշխարհի վրա բացասական ազդեցության բացառման նպատակով:

- Աշխատանքների ժամանակ աղմուկի և թրթոռումների վերահսկողություն: Համաձայն գործող նորմատիվ փաստաթղթերի, արտադրական կազմակերպությունների մշտական աշխատատեղերով տարածքներում աղմուկի (ձայնի) առավելագույն մակարդակը չպետք է գերազանցի 95դԲԱ, իսկ արտադրական կազմակերպությունների մշտական աշխատատեղերում ձայնի մակարդակը չպետք է գերազանցի 80դԲԱ:

- ՀՀ կառավարության 31.07.2014թ.-ի թիվ 781-Ն որոշմամբ սահմանված դեպքերում՝ ըստ կիրառելիության, բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերաբարության միջոցառումների իրականացում:

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության ներկայացնելիս ընկերության կողմից գործունեության հայտում և հետագայում՝ գնահատման հաշվետվության մեջ ներառվում և հետագայում իրականացվում են հողերում առկա օբյեկտների պահպանությանն ուղղված հետևյալ միջոցառումները՝

1) Վայրի բուսատեսակների և դրանց պոպուլյացիաների վիճակի ուսումնասիրության (տեսակային կազմ, տարածվածություն, քանակ) իրականացում, որի

տվյալները սահմանված կարգով տրամադրվում են բուսական աշխարհի պահպանության, պաշտպանության, օգտագործման և վերարտադրության բնագավառում լիազորված պետական մարմնին.

2) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ արգելված թունաքիմիկատների օգտագործման կանխարգելում:

Տեղամասում ՀՀ բույսերի Կարմիր գրքում (այսուհետ՝ կարմիր գիրք) գրանցված տվյալ բուսական տեսակի նոր պոպուլյացիաների հայտնաբերման դեպքում դրանց պահպանության նպատակով նախատեսվում է՝

1) առանձնացնել օգտագործման նպատակով տրամադրված տարածքում պահպանվող գոտիներ, որոնք ունեն տեղական նշանակություն և անհրաժեշտ են կարմիր գրքում գրանցված բուսատեսակների՝ սույն կետում նշված նոր պոպուլյացիաների կենսունակության ապահովման նպատակով.

2) Ժամանակավորապես սահմանափակել առանձնացված պահպանվող գոտիներում տնտեսական գործունեության որոշ տեսակներ, եթե դրանք կարող են բերել նշված բուսատեսակների աճելավայրերի վիճակի վատթարացմանն ու պոպուլյացիաների կենսունակության խաթարմանը.

3) Սույն կետի 1-ին և 2-րդ ենթակետերում նշված միջոցառումների իրականացման անհնարինության դեպքում կարմիր գրքում, որպես տվյալ բույսի աճելավայր չգրանցված տարածքներից, բույսերի բնական վերարտադրության նպատակով տեղափոխում են տնտեսական գործունեության արդյունքում ոչնչացման սպառնալիքի տակ գտնվող բույսերի առանձնյակները տվյալ տեսակի համար նպաստավոր բնակլիմայական պայմաններ ունեցող որևէ բնության հատուկ պահպանվող տարածք կամ բուսաբանական այգիների տարածք, կամ կարմիր գրքում որպես տվյալ բույսի աճելավայրեր գրանցված որևէ տարածք, իսկ բույսերի սերմերը տրամադրում են համապատասխան մասնագիտացված կազմակերպությանը գենետիկական բանկում պահելու և հետագայում տեսակի վերարտադրությունը կազմակերպելու նպատակով:

7.1. Խախտված հողերի վերականգնում

Տեղամասում ճանապարհների և հորատման հարթակների կառուցում չի նախատեսվում: Ուղիեֆի բնականոն վիճակի խախտում նախատեսված չէ, ուստի ուղիեֆի վերականգնում չի նախատեսվում:

Բոլոր հորատանցքերը հորատումից և նմուշարկումից հետո լցոնվելու են լեռնային զանգվածով: Լցոնման համար պահանջվելու է մոտ 1.0m^3 լեռնային զանգված: Այս միջոցառման համար նախատեսվում է ծախսել 30.0 հազ. ՀՀ դրամ:

**8. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ, ԱՆԲԱՐԵՆՊԱՍՏ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԻ ԵՎ ՎԹԱՐԱ-ՑԻՆ
ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՀԵՏԵՎԱՆՔՈՎ ԱՌԱՋԱՑՈՂ ՀԱՄԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹ-
ՅՈՒՆԵՐԻ ՄԵՂՄԱՑՄԱՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ԾՐԱԳՐԵՐ**

**Ա. Արտածին երկրաբանական երևույթներով պայմանավորված արտակարգ
իրավիճակներ՝**

«ՎԱՌ - ՎԱՌ» տեղամասի տարածքը հարում է Միջին Արաքսյան գոգավորության ցածրադիր մասին՝ միջլեռնային տեկտոնական իջվածք հանդիսացող Արարատյան դաշտին: Դաշտը ձգվում է հյուսիս-արևմուտքից հարավ-արևելք ավելի քան 200կմ, 25-45կմ լայնությամբ: Տարածքի մակերևույթը հարթ է, թույլ զառիկող, թերության անկյունը չի գերազանցում 4°:

Համաձայն ՀՀ-ում սողանքների տեխնիկական տեղեկագրի (Միջազգային համագործակցության ձափոնական գործակալություն, ՀՀ քաղաքաշինության նախարարություն, 2005) տեղամասի շրջանում սողանքային երևույթներ չեն արձանագրվել: Հետևաբար, սողանքային երևույթների հետ կապված արտակարգ դրություններ չեն լինելու:

Բ. Երկրաշարժով պայմանավորված արտակարգ իրավիճակներ

Ըստ ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտեի նախագահի 2020 թվականի դեկտեմբերի 28-ի «Երկրաշարժադիմացկուն շինարարություն. նախագծման նորմեր» N 102-Ն հրամանի «ՎԱՌ-ՎԱՌ» տեղամասի տարածքը գտնվում է 1-ին սեյսմիկ գոտում, որին բնորոշ է 300սմ/վրկ² գրունտի հորիզոնական արագացման մեծություն:

Երկրաշարժի հետ կապված արտակարգ իրավիճակներում արագ արձագանքելու նպատակով նախատեսվում է աշխատող անձնակազմի համար կազմակերպել իրազեկման դասընթացներ և ներկայացնել գործողությունների համառոտ ծրագիրը: Երկրաշարժի դեպքում՝ ցնցումները զգալու ժամանակ տեղամասում աշխատող անձնակազմը պարտավոր է.

անշատել բոլոր գործող սարքավորումները, մեխանիզմներն ու մեքենաները,
հեռանալ մեքենաների և մեխանիզմների տեղակայման վայրից,
դուրս գալ վագոն-տնակից,
կանգնել բացօթյա տարածքում,

կապ հաստատել կազմակերպության դեկավարության հետ՝ իրազեկելով տարածքում գտնվող աշխատակիցների քանակի և ընդհանուր իրավիճակի վերաբերյալ,

կապ հաստատել տարածքային կառավարման մարմինների հետ՝ իրազեկելով տարածքում գտնվող աշխատակիցների քանակի և ընդհանուր իրավիճակի վերաբերյալ,

ապահովել աշխատակիցների տարհանումը,
ապահովել առաջին բուժօգնության համար անհրաժեշտ դեղորայքի առկայությունը:

Գ. Արաքս գետի վարարման հետ կապված արտակարգ իրավիճակներ

Տեղամասի տարածքում արտակարգ իրավիճակները կարող են կապված լինեն Արաքս գետի վարարման հետ, չնայած ծրագրով նախատեսված է աշխատանքներն իրականացվելու են առաջին եռամյակի հունվար ամսվա ընթացքում, եթե վարարումների հավանականությունը գերոյական է:

Համաձայն գետի բազմամյա դիտարկման տվյալների՝ Արաքսի վարարման

շրջանը տևում է մոտ 2,5 ամիս՝ ապրիլ-հունիս ժամանակահատվածում:

Դ. Հրդեհներ

Հրդեհային անվտանգությունն ապահովելու համար աշխատակիցները տեղեկացվելու են տեխնոլոգիական պրոցեսներում օգտագործվող նյութերի հրդեհավտանգության վերաբերյալ: Նշանակվելու է հրդեհային անվտանգության համար պատասխանառու անձ, մշակվելու է հրդեհի դեպքում անձնակազմի գործողությունների պլան: Վագոն-տնակում հատկացված վայրում տեղադրվելու են հրդեհաշիշման սկզբնական միջոցներ՝ կրակմարիչներ, ավազով արկղ, բահ:

Երևակման տարածքում աշխատանքների անվտանգ իրականացման նպատակով.

աշխատանքի են թույլատրվում անձիք, որոնք ունեն հատուկ պատրաստվածություն և որակավորում,

օգտագործել մեքենաներ և մեխանիզմներ, սարքավորումներ և նյութեր, որոնք համապատասխանում են անվտանգության պահանջներին և սանիտարական նորմերին,

անցկացնել պլանային-զգուշացնող համալիր վերանորոգումներ, պրոֆիլակտիկ աշխատանքներ և այլ դիտարկումներ,

աշխատանքի ժամանակ պետք է պահպանվեն անվտանգության տեխնիկայի կանոնները:

Նախատեսվում է կատարել պլանային աշխատանքներ ուղղված արտադրական տրավմատիզմի նվազեցմանը, ժամանակին, ոչ ուշ քան երեք ամիսը մեկ, աշխատակիցների հետ անցկացնել հրահանգավորում անվտանգության տեխնիկայի գծով:

Երկրաբանահետախուզական աշխատանքների ընթացքում ընկերությունն իրականացնելու է շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելմանն և մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

Մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ երկրաբանական ուսումնասիրության ընթացքում յուրաքանչյուր շաբաթը մեկ անգամ, նավթամթերքներով երևակման տարածքի աղտոտվածության մոնիթորինգ՝ տարեկան մեկ անգամ հաճախականությամբ, Արարս գետի ջրերի որակի մշտադիտարկում, շաբաթական մեկ անգամ հաճախականությամբ, Տեղամասում և հարակից տարածքում կենսաբազմազանության դիտարկում:

«Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման նպատակով պլանավրով մշտադիտարկումների իրականացման պահանջների, ինչպես նաև արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները ներկայացնելու կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 22.02.2018թ.-ի N 191-Ն որոշման համաձայն ներկայացվում է մշտադիտարկումների աղյուսակը (աղ.7):

Ընդերքօգտագործման հետևանքով բնապահպանական կորուստների նվազեցման, անվերադարձ ազդեցության կանխարգելման և աղտոտվածության ուսումնասիրության նպատակով վերցված նմուշների լաբորատոր հետազոտությունը նախատեսվում է իրականացնել հավատարմագրված, համապատասխան հավաստագրեր ունեցող լաբորատորիաներում: Կենսաբազմազանության դիտարկումը կատարվելու է համապատասխան մասնագետների կողմից (բուսաբան, կենսաբան)՝ պայմանա-

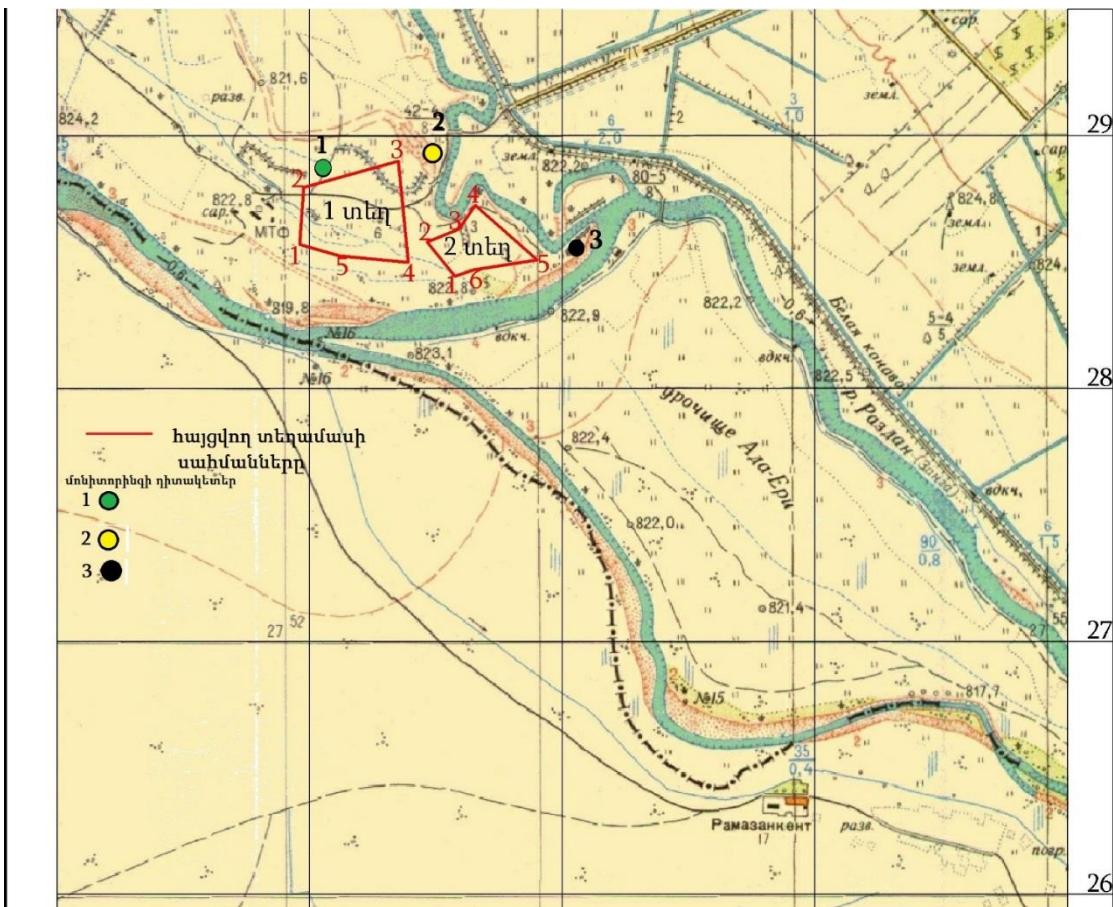
գրային հիմունքներով:

Աղյուսակ 7

ՄԵՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ՊԼԱՆԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆ ՈՒ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մշտադիտարկումների օբյեկտը	Մշտադիտարկումների վայրը	Ցուցանիշը	Մշտադիտարկումների տեսակը	Նվազագույն հաճախականությունը
Մակերևութային ջրեր	շահագործական փորվածքների արտահոսքեր, հիդրոտէխնիկական կառույցների արտահոսքեր, ջրերի հեռացման համակարգեր, կենացաղային արտահոսքեր	ՀՀ կառավարության 2011թվականի հունվարի 27-ի N 75-Ն որոշմամբ սահմանված նորմեր	նմուշառում, լաբորատոր գոտություն, ուսումնասիրություն	շաբաթական մեկ անգամ
Ստորեկլյան ջրեր	հանքավայրի շրջակայրում առկա բնական աղբյուրների ելքեր, ստորգետնյա ջրերի հորիզոնների դիտակետեր	- ջրերի քիմիական կազմ, - մակարդակ	նմուշառում, լաբորատոր տուրթյուն	ամսական մեկ անգամ
Մքնարուտային օդ	բացահանքի տարածք, ճանապարհներ, արտադրական հրապարակ, ընդերքքութագործման թափոնների օբյեկտի տարածք, աղբավայրի համայնքներ, ըստ քամիների վարդերի գերակշռող ուղղությունների արտանետումների աղբյուրից 5 կմ հեռավորություն	- հանքափոշի, այդ թվում ծանր մետաղներ և կախյալ մասնիկներ (PM10 և PM2.5), ածխածնի օքսիդ, ածխաշրածներ, աղոտի օքսիդ, մոլոր, ծծմբային անհիդրիդ, բենզ(ա)պիրեն, մանգանի օքսիդներ, ֆուռիդներ, երկարի օքսիդներ, ֆուռաշրածին	նմուշառում, լաբորատոր տուրթյուն, չափումներ ավտոմատ չափման սարքերով	շաբաթական անգամ՝ 24 ժամ տևողությամբ
Հողային ծածկույթ	շահագործական փորվածքներ, արտադրական հրապարակ, ընդերքքութագործման թափոնների օբյեկտի տարածք, վերամշակող գործարանների, արտադրամասերի շրջակայր	- հողերի քիմիական կազմը (pH, կատիոնափոխանակման հատկությունները, էլեկտրահաղորդականության հատկանիշներ, մետաղների պարունակությունը՝ Fe, Ba, Mn, Zn, Sr, B, Cu, Mo, Cr, Co, Hg, As, Pb, Ni, V, Sb, Se), - հողերի կազմաբանությունը՝ կավի պարունակությունը, բաշխումն ըստ մասնիկների չափերի, ջրավանումը, ծակոտկենությունը, - հումուսի պարունակությունը, - հողերում նավթամթերքների պարունակությունը	նմուշառում, լաբորատոր գոտություն, չափումներ ավտոմատ չափման սարքերով	- տարեկան անգամ - ամսական մեկ անգամ
Վայրի բնություն, կենսամիջավայր, կարմրգործ ընդգրկված, ենդեմիկ տեսակներ	ընդերքքութագործման տարածքին հարակից շրջան	տարածքին բնորոշ վայրի բնության ներկայացուցիչների քանակ, աճելավայրերի և ապրելավայրերի տարածք, պոպուլյացիայի փոփոխություն	հաշվառում, գրություն, քարտեզագրում	տարեկան մեկ անգամ

Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության աղտոտման կանխարգելման մոնիթորինգի կետերի նախնական տեղադիրքը ներկայացված է ստորև նկար 12-ում:

Նկ.12:Մշտադիտարկման կետերի տեղադիրքը: 1. հողի և օդի մշտադիտ. կետ - X= 8452039, Y= 4428839,
2. Հողի, օդի և ջրի մշտադիտ. կետ - X= 8452470 Y= 4428933, 3. Հողի, օդի և ջրի մշտադիտ. կետ - X =
8452982, Y= 4428539:

**ՀՀ Արարատի մարզի Արաքսավանի ավագի երևակման «ՎԱՌ-ՎԱՌ» տեղամասի
բնապահպանական կառավարման պլան**

Գործողություն	Հնարավոր ազդեցություն	Մեղմման միջոցառում	Մեղմման հայտանիշ	Մեղմման համար պատասխան ատու
1. Աշխատանքի անվտանգութ- յուն	Վնասվածքներ և պատահարներ աշխատանքների կատարման վայ- րում	-աշխատողներին համազգեստով և ան- հատական պաշտպա- նության միջոցներով (ԱՊՄ) ապահովում - սարքավորումների շահագործման և ԱՊՄ օգտագործման կանոն- ների խիստ պահ- պանում - Աշխատանքի պաշտ- պանության հրահանգ- ների առկայություն	- Զննման ընթացքում աշխատողները կրում են համազգեստ և համապատասխան ԱՊՄ - Զննման ընթացքում սարքավորումների շահագործման և օգ- տագործման հրա- հանգների խախտումները չեն արձանագրվել	«ՎԱՌ-ՎԱՌ» ՄՊՀ տնօրեն
2.Հորատման աշխատանքներ	Օդի աղտոտում փոշիով և արտա- տումներով Կենսաբազմազա նության վրա ազդեցություն	- հետախուզական աշխատանքներից առաջացած նյութի պահում հսկվող գոտում և ջրացնում փոշու առաջացումը նվազեցնելու համար - Շրջակա միջավայրը պահել մաքուր բեկոր- ներից փոշու առա- ջացումը նվեցնելու նպատակով - Աշխատանքների կա- տարման վայրում նյու- թերի/ թափոնների բաց այրման արգելում - տեխնիկան և մեքենա- ները պահել պատշաճ տեխնիկական վիճա- կում՝ բացառելով ավե- լորդ արտանետումները - մեքենաները չպահել ավելորդ պարապ ըն- թացքի մեջ Կենդանիների բներ կամ հազվագյուտ և Կարմիրքային բու- սատեսակներ հայտնա- բերելիս դադարեցնել բոլոր տեսակի աշխա- տանքները, մասնա- գետների հետ քննարկել դրանց տեղափոխման և պահպանման միջոցա- ռումները	- Չհսկվող տարած- քում առանց ջրանման բեկորներ չեն հայտնաբերվել - Ոչ մի փորում առանց շարունակական ջր- ցնման և/կամ փոշուց պաշտպանող էկրանի տեղադրման - Զննման ընթացքում շրջակա միջավայրը եղել է մաքուր բեկորներից - Զննման ընթացքում աշխատանքների կատարման վայրում նյութերի/ թափոննե- րի բաց այրում չի հայտնաբերվել - Զննման ընթացքում տեխնիկան և մեքե- նաները շահագործվել են առանց հավելյալ արտանետումների - Մոտակայքի բնա- կիչներից բողոքներ չեն եղել	«ՎԱՌ-ՎԱՌ» ՄՊՀ տնօրեն

	աղմուկ	<ul style="list-style-type: none"> - Սահմանված աշխատանքային ժամերի պահպանում - Գեներատորների, օդիկոմպրեսորների և այլ ուժային մեխանիկական սարքավորումների շարժիչների ծածկերի փակում շահագործման ընթացքում, և սարքավորումների՝ բնակելի տարածքներից հնարավորինս հեռու տեղադրում - Աղմկախլացուցիչների տեղադրում շարժական կայանների և սարքավորումների վրա - Սարքավորումների կանխարգելիչ վերանորոգում աղմուկը նվազեցնելու նպատակով - Ոչ անհրաժեշտ և չօգտագործվող սարքավորումների անշատում 	<ul style="list-style-type: none"> - Աշխատանքային ժամերից հետո ոչ մի աշխատող սարքավորում չի հայտնաբերվել - Զննման ընթացքում սարքավորումները եղել են բավարար տեխնիկական վիճակում - Զննման ընթացքում միացված չօգտագործվող սարքավորումներ չեն հայտնաբերվել - Մոտակայքի բնակիչներից բողոքներ չեն եղել 	«ՎԱՌ-ՎԱՌ» ՄՊՀ տնօրեն
3. Հողային աշխատանքներ նախատեսված չեն	-	Ուղիեֆի խախտում չի նախատեսվում: Նախատեսվում է հորատանցքների լցոնում	-	«ՎԱՌ-ՎԱՌ» ՄՊՀ տնօրեն
4. Լենցաղային թափոնների գոյացում	-աշխատանքների կատարման վայրում սանիտարահիգենիկ պայմանների վատացում	Ուսումնասիրության տարածքում հորատիպ զուգարանի տեղակայում և պահպանում սանիտարական նորմերին համապատասխան	- Ուսումնասիրության տարածքում պատշաճ սանիտարական պայմաններում գտնվող զուգարանների առկայություն	Սպասարկող անձնակազմ
5. Երթեւկության և հետիոտների անվտանգություն	Ուղղակի և անուղղակի վտանգներ երթեւկությանը և հետիոտներին հետախուզական աշխատանքների ժամանակ	- Երթեւկության կառավարման համակարգ և անձնակազմի ուսուցում	<ul style="list-style-type: none"> - Աշխատանքների հստակ տեսանելի տարածք, հանրության զգուշացում հնարավոր վտանգների վերաբերյալ -Կարգավորված Երթեւկություն Հորատման հաստոցների շրջակայքի առանձնացում ժապավենային ուղեցույցներով: 	Ինժեներ - երկրաբան

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Արարատի մարզի Արտաշատի ավագակոպճային խառնուրդի հանքավայրի օգտակար հանածոյի արդյունահանման աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտ: «ՄԼ ՄԱՅԻՆՆԳ» ՍՊԸ, Երևան 2022թ., 59 էջ:
2. ՀՀ Արարատի նորամարզի ավագակոպճային խառնուրդի երևակման ռեսուրս տեղամասում երկրաբանական ուսումնասիրության աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտ: «ԷՍ ԶԲ ՌԵՍՈՒԲՐՈՒԶ» ՍՊԸ, Երևան 2022թ., 66էջ:
3. «Հիդրոգերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ -ի տվյալներ
2.Почвы Армянской ССР. Ред./ Р.А. Эдилян, Г.П. Петросян, Н.Н. Розов. Ереван: "Айастан", 1976 г.
4. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք.- 2010թ.
5. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.- 2010թ.
6. Флора Армении / под ред. А.Л.Тахтаджяна. – Ереван: изд-во АН Арм ССР
7. Животный мир Армянской ССР. Даль С.К ,1954
8. “Растительность Армянской ССР”. Магакьян А.К.
9. “Флора, растительность и растительные ресурсы Армении”, Институт ботаникиНАН РА Армянское ботаническое общество. Ереван
10. “Дикорастущие съедобные растения Армении”. А.П. Тер-Восканян, Ученые записки Ереванского государственного института.
11. <http://www.fao.org/3/i1687r/i1687r08.pdf>
12. ՀՀ Արարատի մարզպետարանի պաշտոնական կայք